

Francesc Parcerisas

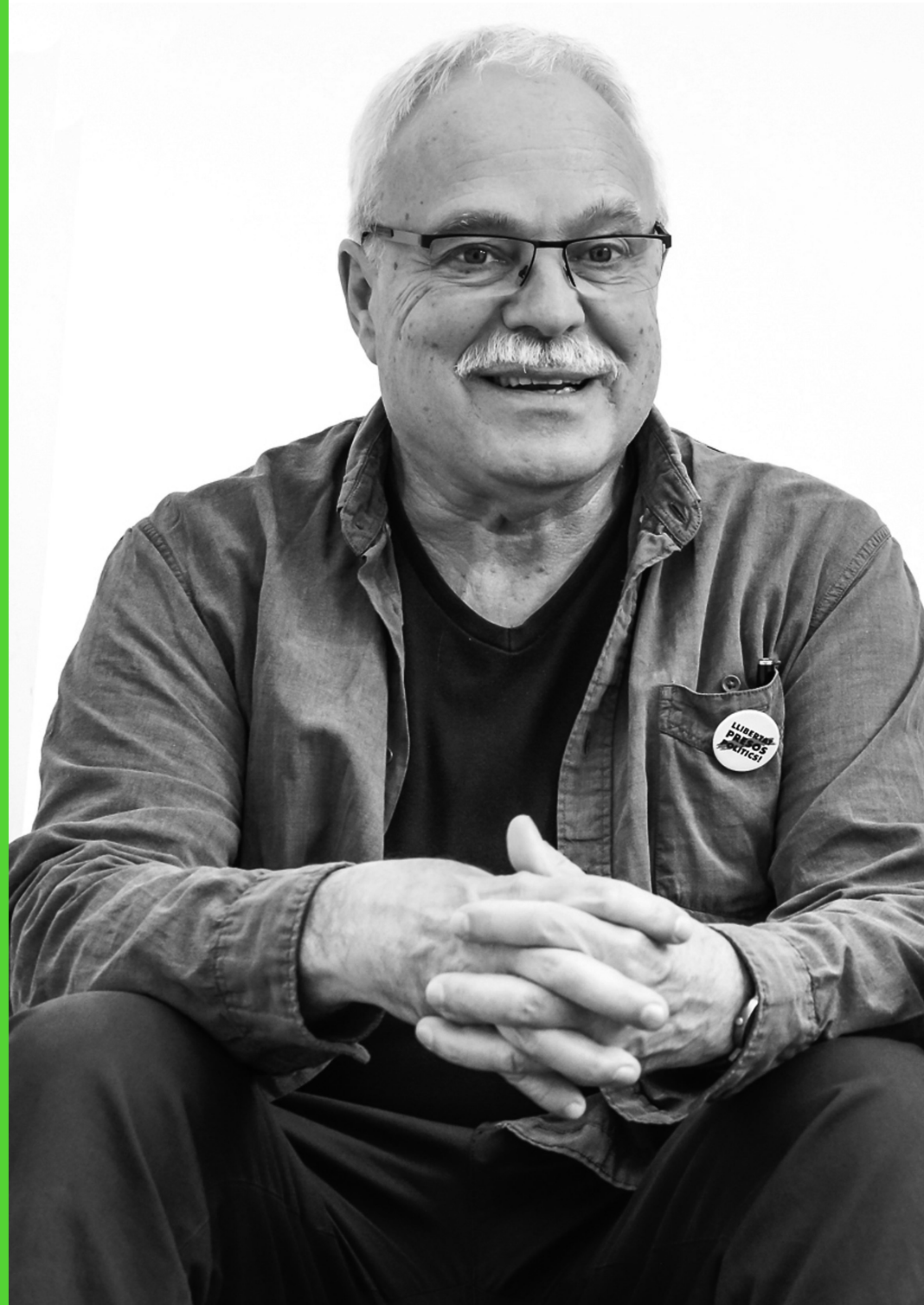
—

per Jordi Llavina

dos mil dinou

Retrats. Núm. 33

Francesc Parcerisas

per Jordi Llavina

Retrats. Núm. 33

Semblança del poeta Francesc Parcerisas

Entrevista	7
Francesc Parcerisas, retrat del poeta	107
Bibliografia	119

Entrevista

Tots els llibres, totes les notícies biogràfiques, diuen que vas néixer a Begues.

Va ser un fet accidental. El meu pare patia de tuberculosi. De fet, el pare era el mitjà de tres germans, i tots tres van estar afectats d'aquest mal (el gran se'n va morir, de tuberculosi, en plena guerra). Els seus pares —és a dir, els meus avis— estaven molt amoïnats per ells i, com és lògic, vetllaven per la seva salut, per la continuïtat de la família. El meu pare era de la lleva del biberó, i en els anys de la seva joventut no existia la penicil·lina, que va arribar immediatament després de la guerra. Al meu oncle i al meu pare, a la primavera dels anys quaranta, els van enviar a Cantonigròs, per fer-hi salut. I d'aquí neixen uns certs contactes literaris de la meua família, que en aquell poble va compartir espais i hores amb en Joan Triadú, per exemple, que també hi feia repòs. Al pare, però, no li provava Cantonigròs i va

passar a fer estades a Begues. El pare s'hi estava i la mare hi anava de tant en tant (la tuberculosi era molt contagiosa), amb la meva germana i embarassada un altre cop. Però no tenia ni idea que esperava bessons, de manera que el meu germà David i jo ens vam avançar, del tot a la impensada, i vam veure la llum a Begues. Fins que el meu germà no va néixer el metge no es va adonar que la mare duia bessons! La mare explicava que jo no respirava i que em van haver d'estomacar de valent per fer-me plorar.

Per tant, ¿no hi heu fet mai vida, a Begues?

No. No en tinc cap record, de Begues. Ja de gran, hi vaig anar a buscar la partida de naixement i a canviar-me el nom al registre de l'Ajuntament: de Francisco a Francesc. Hi he tornat algunes vegades, fins hi he fet alguna lectura de poesia. Sé que vivíem en una casa al barri de La Rectoria, una mica als afores, abans d'entrar al poble. Fa pocs anys hi vaig portar la meva mare i em va ensenyar la casa on havíem nascut.

Els teus primers records de vida, doncs, són estrictament barcelonins...

Exacte. Els avis van comprar una torre amb jardí, per poder-hi reunir tota la família i cuidar els fills malalts, al carrer de l'Abadessa Olzet, a Pedralbes. El barri era molt diferent del barri d'avui dia, no cal

dir-ho. Allà hi vivíem gairebé com una família del segle XIX: avis, pares, fills (nosaltres érem cinc germans, el més petit va morir de jove). És una gran torre, on encara hi viu part de la família.

A casa sempre hi corria gent (a banda els que he dit, hi havia oncles, algun parent, amics, minyones...). A prop de casa, hi vivia l'editor Janés. I al mateix carrer hi havia el Jardí dels Tarongers, del senyor Bartomeu. El nucli habitat més pròxim era Sarrià. Perquè, insisteixo, el Pedralbes de fa setanta anys era ben diferent del d'ara. La casa de la família queda més enllà del parc de l'Oreneta, per sobre del monestir. En aquell temps, l'entorn eren camps i horts, hi passaven els ramats que travessaven Barcelona. La gent del barri baixava a Barcelona. Al costat de l'actual Facultat de Dret, a la Diagonal, hi havia una font on anàvem a fer l'enterrament de la sardina. I els diumenges encara hi havia senyores que passejaven amb cavall per la Diagonal!

¿És la casa que descrius en el poema «Un dissabte d'estiu a Barcelona», del teu primer llibre?: «A l'estiu trobo la casa buida i freda / i sé moure'm descalç per les cambres».

Aquesta mateixa, sí. I el record descrit és estival. Encara m'agrada molt anar descalç per casa, a l'estiu. La casa familiar sempre era plena de gent, però, en el record, a la base d'aquest poema la família

devia ser fora. En el meu ànim hi havia aquesta mena de sensació que a l'estiu prens possessió dels espais d'una manera diferent a l'habitual. A l'hivern sembla que sigui més aviat l'espai que pren possessió de tu.

Estiu, hivern... Intueixo que de les quatre estacions la teva preferida és l'estiu. ¿També és l'estació de què tens més records?

Tinc records diversos associats amb les diferents èpoques de l'any. A casa, per Sant Francesc, el 4 d'octubre, tocava treure les catifes de les golfes, penjar-les al terrat i espolsar-les perquè marxés l'olor de les boles de naftalina; era el primer preparatiu de la casa per a l'hivern. A l'hivern s'encenia la calefacció de carbó, venien uns homes que descarregaven un camió amb senalles plenes i les abocaven a la carbonera. Quan arribava el fred dúiem rams grans de mimosa per a la capella de l'escola i, al juny, quan feia bo, tocava buidar la piscina, netejar-la amb fregalls i encalcinar-la (era com una bassa gran, sense cap mena de purificador). Al setembre plegàvem les avellanades d'un seguit d'avellaners que hi havia al jardí.

Digue'm alguna cosa dels teus germans.

A casa, ja ho he dit, érem cinc. Els tres primers germans formàvem una pinya, perquè els petits van

venir força després. Set anys i disset anys després. Els tres grans ens aveníem molt. En aquest grup, ma germana Sílvia, la gran, i l'única noia, era la que tallava el bacallà. Manava i ens duia amunt i avall: el meu germà i jo érem una mica més babaus. En aquells anys de nens, anàvem sempre junts a tot arreu... Al meu germà i a mi, com que érem bessons, ens vestien igual.

¿Recordes quin era el vostre joc preferit? ¿I el vostre lloc predilecte de la casa o el jardí?

De jocs, n'hi havia molts. Per exemple, a l'exterior, al jardí, hi havia un arbre on ens enfilàvem i fèiem cases amb taulons... Fins i tot hi vam tenir penjada una escala de corda, per poder-hi accedir. Hi passàvem moltes estones per construir-hi una plataforma, fent-ho tot amb les mans... També teníem el costum de fer cabanes de canyes. A l'hort, en fèiem amb pals, trossos de roba, algun coixí vell. Un costum que vam mantenir als estius, a Coma-ruga, amb els amics. Al jardí, hi havia la piscina i un estanyol amb peixos, que també es netejava un cop l'any. Allò era tota una festa, perquè el dia de la neteja venia algun cosí llunyà —llavors, un nen, com nosaltres—, que els seus pares deixaven que es quedés a dormir, fins l'endemà. Hi podíem entrar de peus perquè l'aigua només ens arribava a mitja cama, havíem d'agafar els peixos amb les mans, de viu en viu. Els deixà-

vem dins una galleda plena d'aigua i, quan l'operació s'havia acomplert, es buidava i es netejava l'estanyol, s'omplia altre cop, hi tornàvem a posar els testos amb lliris enormes i llavors tornàvem els peixos a l'aigua. Encara recordo el tacte dels peixos que es revinclaven quan els agafaves amb molta cura entre les dues mans.

Ens inventàvem moltes aventures i ara tinc la sensació que als grans ja els anava bé que nosaltres fóssim sempre fora, al jardí. Per exemple, teníem un cotxe gran de juguina, amb pedals, i un s'hi asseia i els altres empenyien, per torns, i ens passàvem llargues estones donant voltes a tota la casa.

¿Tots els jocs que fèieu de criatures, eren fora, al jardí?

No, i ara! Dins de la casa, hi havia una escala molt gran. Hi escampàvem pólvores de talc pels graons, agafàvem un coixí i ens deixàvem lliscar per l'escala, com si fos un tobogan. Aquest mateix sistema el fèiem servir al pis on hi havia els dormitoris. Apagàvem els llums i, després d'escampar talc per terra, agenollats al coixí, ens empenyíem amb les mans a terra com qui rema... De vegades venien veïns, cosins...

El que més em sorprèn ara és la llibertat que ens donaven els pares per fer tot això! Oh, i altres coses... Per exemple quan es va morir la meva besàvia,

vam intentar fer una processó amb espelmes per dins de casa. Hi havia una habitació, la de l'oncle, en què penjava una mosquitera. Doncs bé, aquesta mosquitera es va encendre amb una de les espelmes, i el foc va passar als coixins de crin al llit que hi havia a sota... L'únic que se'ns va acudir va ser obrir el balcó i llançar-ho daltabaix, al jardí. Són tot jocs que en el record semblen innocents, però que potser no ho eren tant.

Parlant de foc: per Sant Joan, fèiem una foguera en un carreró que hi havia al costat de casa. I hi cremàvem tot el que se sol cremar en aquesta festa: fustots, mobles antics, roba vella... I, mentrestant, vinga tirar petards: piules, cebes, correcomes... Sant Joan era realment la porta de l'estiu.

La infantesa dels cinquanta, ¿et sembla que en alguns aspectes era més lliure que la d'ara, malgrat la dictadura?

De la dictadura, els nens no en sabíem gran cosa. Parlo de la segona meitat dels anys quaranta i primeria dels cinquanta. A la ràdio donaven el *part*e i al cinema passaven el *No-Do* i les *Imágenes*, que eren més variades i tenien notícies d'esports. Però hi havia comentaris dels grans o referències a amics, o notícies que arribaven per les ràdios estrangeres o per les clandestines. El cert és que, en general, els nens estàvem menys protegits que no

pas ara i érem de «segona classe»; encara no havia aparegut el consumisme infantil, però ens deixaven fer la nostra.

Parla'ns dels estiuajos familiars dels Parcerisas.

Solien ser a Coma-ruga: el meu avi hi anava des d'abans de la guerra. Havia treballat pels germans Trillas quan es va començar la urbanització de Brisamar. Hi tenia una casa a primera línia de mar, però no hi havien anat gens. Ara bé, després de la guerra, ma mare, asturiana, trobava a faltar molt la platja de Gijón, que ella havia freqüentat de jove. L'avi li va dir que, si hi volia anar, tenia aquella casa davant de mar. Ma mare s'hi va instal·lar encantada, sense aigua, amb un vàter, amb una cuina de no res. Sorties i la sorra era a tocar, i hi havia un gran eucaliptus. El poema «Trens» està inspirat en el que vèiem des de la finestra d'aquesta casa. Anys a venir la casa es va vendre, i el meu avi va fer construir una altra caseta, que encara és de la meua mare. Aquesta segona casa era una mica més enretirada, una de les cinc o sis que hi havia a la urbanització, mig deserta, que es començava a construir. És el que explico a *Un estiu*. Quatre o cinc famílies ens hi quedàvem tot l'estiu. El meu record és d'anar-hi amb un Ford T ben carregat, amb matalassos, llençols i flasades, una nevera de gel, la roba. Com la família Ulisses del *TBO*. Passàvem per Ordal, i després venia

Vilafranca, i el Vendrell. Ens hi instal·làvem per a tot l'estiu. De vegades, a començament de setembre, anàvem un parell de setmanes a la Conreria, entre Tiana i Sant Fost de Campsentelles, on hi havia el Seminari de Barcelona. Allà l'avi hi havia tingut un casalot, una gran edificació que havia volgut ser un hotel. Fèiem primer platja, doncs, i després uns dies a muntanya.

A la Conreria hi havia una masovera que tenia una escopeta penjada rere la porta. Només hi passava la guàrdia civil, per allà prop. Tinc una foto de mon avi al centre de tota una colla de caçadors de Badalona, amb els conills que han caçat. La banda obagosa de la muntanya, que mira al Vallès, és molt feréstega. Per a tots dos llocs —Coma-ruga i la Conreria— se'm fa present, i molt, la idea de llibertat. Com a nens que érem —de cinc, sis, deu anys—, no hi havia perills, ni en vèiem: hi havia ben pocs cotxes, i a la platja eres tu i els veïns... Tothom, en general, era força més confiat que no pas ara.

El poema «Taxidermista» de *Focs d'octubre*, fa referència a un record barceloní d'infància: «¡Quants de records t'assalten en veure / la canalla amb el nas aixafat al vidre!». ¿On és que té lloc, el record?

A la plaça Reial. Se'n deia Museo Pedagógico de Ciencias Naturales, ara hi ha un restaurant. Aquest local, molt gran, era un taxidermista. Hi ha-

via animals dissecats, de mides diverses: ossos, guineus... animals, vull dir, d'una certa entitat. En Dalí hi va fer alguna *performance* amb un rinoceront i no sé què més. Nosaltres, si alguna vegada havíem caçat un ocell gros, recordo una òliba, l'hi dúiem perquè ens el dissequessin. També ens van dissecar un esquirol mort que algú ens havia regalat. Com pots imaginar fàcilment, aquests aparadors per a la canalla eren molt atractius: en aquella època, no hi havia televisió, ni documentals d'animals.

¿En què treballava, el teu pare?

El meu avi per part de pare era decorador i tenien un taller de fusteria. El besavi ja havia estat ebenista. L'avi va comprar una botiga de tapisseries, com a complement de la fusteria i de la decoració. Això va condicionar la feina del pare, que, quan va poder treballar, va treballar sempre a la botiga de casa, les tapisseries Tronc, de la Rambla de Catalunya. És curiós perquè quan li va tocar d'anar al front, a la Batalla de l'Ebre, el meu oncle, que només devia tenir catorze anys, li escriu una carta en què li fa saber que, a la botiga, estaven fent molts calés. Era en plena guerra, i es veu que la gent es gastava molts diners perquè pensava que després de la guerra els diners perdrien tot el seu valor, mentre que els objectes i mobles que tinguessin al pis, no.

Per tot el que em vas explicant, tinc la impressió que els Parcerisas éreu de casa bona...

Formàvem part de la burgesia comerciant. El meu avi, per exemple, era d'esquerra, però a la vegada era una persona molt contemporitzadora. Els Parcerisas érem un clan familiar tradicional: els dos avis —avi i àvia—, sempre els vaig veure seure a cada cap de taula, durant els àpats. Tota la família vivia de la botiga i de l'esperit emprenedor de l'avi. A partir dels anys seixanta, amb el turisme i el *boom* dels hotels i dels apartaments, van tenir quinze o vint anys molt bons. Després, amb els mobles prefabricats i els canvis de moda, tot se'n va anar en orris.

¿Éreu entremaliats, els bessons?

Déu-n'hi-do. Érem més aviat inconscients. L'àvia ens tenia prohibit jugar a pilota dins de casa, però sempre fèiem bons partits i, de tant en tant, trencàvem un vidre o un gerro. Una vegada vam escurar tot el que vam trobar a la farmaciola, pastilles de tota mena. Sort que es veu que no hi havia res massa perillós... Fèiem entremaliadures als germans, als grans, a les minyones... En una ocasió, a l'estiu, vam treure el tap de la bassa de regar d'uns camps i la vam buidar gairebé del tot; els pares ens van obligar a avisar els amos i a demanar perdó.

¿Quins altres records tens, d'aquella època de la infantesa al barri, a Barcelona?

El del *farolero*, per exemple. Era un senyor que passava pel carrer i que anava encenent, amb aquell pal llarg afuat com una canya, amb una flama blava a la punta, els fanals. De casa estant, veies com s'anava fent progressivament la llum... A Barcelona hi havia pocs cotxes, els *urbanos* feien la funció dels semàfors actuals i, si calia, ajudaven la gent a travessar, per això rebien tants regals per Nadal. I el *sereno* vigilava a la nit, tenia les claus dels portals i coneixia tot el veïnat. El senties caminar i picar amb el bastó a terra.

Com en un relat de Dickens, doncs. O com en aquell conte tan bonic de Dylan Thomas sobre el seu Nadal infantil a Gal·les, que tu mateix vas traduir...

Una mica com al segle XIX. El pes de la tradició, de l'Església, per exemple, encara era molt important. Les criatures travessaven el carrer per besar la mà dels capellans, encara que fossin perfectament desconeguts. El trànsit s'aturava per deixar passar les comitives fúnebres. Els adroguers duïen tots bata, i els tramviaires, un vestit de pana de color tabac. Em sembla que fins que no va treure el nas la societat de consum, amb el 600, El Corte Inglés i els primers televisors, la cosa no va canviar. Un Biscuter, que ara sembla una llauna de broma, era un cotxe de

debò; recordo una família que s'hi enquibia i feia viatges llargs, per tot Espanya.

M'agrada molt això del vestit de pana de color tabac. Ara ja no es diu gens, ¿oi? ¿Trobés que ha canviat molt la manera d'enraonar popular de la gent?

Em sembla que avui tot és més uniforme, i la llengua també. Les frases fetes, les construccions, el lèxic, les expressions populars... es perden. A tot arreu. És un problema mundial: allò que serveix per comunicar-se universalment (les emoticones, per exemple) acaba empobrint les llengües i les seves enormes varietat i riquesa. La meva àvia era d'Albatàrrec, la família del meu avi del Bruc; no eren gens primmirats en la manera de parlar, però tenien un català genuí, i molt de Barcelona, per descomptat.

Pel que vas dient, sembla que vas passar una infància prou feliç.

En tinc, en general, un record bastant feréstec, per aquella dimensió arbitrària i lliure dels nostres jocs que es desenvolupava principalment a l'exterior. I, d'altra banda, insisteixo: no tinc gens la sensació que els grans ens controlessin gaire. Només quan calia mudar-nos per a les grans ocasions socials: batejos, comunions, el palmó, bodes..., aleshores calia passar per cal barber, estrenar sabates, potser visitar

el sastre... I pentinar-se amb una mica de colònia, i fer la clenxa ben recta!

En el teu últim llibre, el dietari *Un estiu*, hi ha força memòria dels primers anys de vida; sobretot, dels dies estiuencs passats a mar i a la platja (a Comaruga). Hi has deixat escrit, per exemple, tot fent referència als estius de nen: «Hi deixàvem ben marcades les nostres petjades fins que la primera onada una mica més potent les esborrava darrere nostre per ensenyar-nos —sense que fóssim capaços d'entendre-ho— la facilitat amb què tot desapareix i tot recomença.» ¿Com diries que ha influït, la infantesa, en la teva obra?

Sempre hi ha aquesta tendència a idealitzar-la, oi? Tots diem que la infantesa és un espai idealitzat: jo no n'estic tan segur, perquè hi ha criatures que les han passat molt putes. Per a nosaltres ho era, sí, un espai força ideal, o almenys els meus records ho són. Ara, sense gaire esforç també podríem pensar en aspectes negatius. A casa, quan érem molt petits, ens obligaven a fer una migdiada i ens amenaçaven amb l'arribada de la *mano negra*. Hi havia, no sé si la mare o una minyona, algú que de tant en tant obria la porta de la nostra habitació i hi feia aparèixer la mà negra del terror (una mà enguantada de negre, segurament)... Devia haver-hi contrapartides, doncs: no tot era de color de

rosa. Però en el record, sobretot ara, pesen més les coses bones, positives.

També tinc un record desagradable de les anades a Barcelona, a cal sastre, perquè ens fes l'abric d'hivern. Per a una criatura no era una cosa gens agradable: calia estar quiet com un estaquirot, anar a emprovar dues o tres vegades, saber callar... i la picor de la llana! Però també hi havia compensacions: quan anàvem a buscar els avis a la botiga de Can Tronc, i ens duïen a berenar a les Granges Catalanes, per exemple. Al costat de la botiga hi havia una filatèlia; nosaltres col·leccionàvem segells i allà hi trobàvem bosses grans amb segells de tot el món. Allò t'entretenia ben bé un mes: volies saber de quins països eren i on parava Moldàvia o qui era George VI. Un altre record poc atractiu: un cop l'any havíem de fer la revisió de la tuberculosi. Ens duïen als Dispensaris Blancs, al passeig de Sant Joan, per fer-nos la prova de la tuberculina, suposo. La tuberculosi feia estralls, i els dispensaris eren un lloc una mica tètric, amb un baf inevitable de malaltia, de misèria; però jo ho sentia com una part inexorable de la vida, una cosa que calia fer... Igual com quan tenies angines: et punxaven al cul per injectar-te una ampolleta de penicil·lina que feia molt mal: quedaves ben adolorit! Però era el que tocava...

¿I quan vas ser capaç d'entendre aquesta llei essencial del nostre viure a què fas referència en el frag-

ment que he citat? ¿Què et va fer conscient del dramàtic pas del temps (una imatge, una reflexió d'un adult, qualsevol altra experiència)?

Tard. Aquesta consciència temporal no la vaig tenir de criatura. Recordo que, quan vaig fer vint-i-cinc anys, vaig pensar que començava a ser gran. És normal: de petit, i de jove, tenia la sensació que disposava de tota la vida. Pel que fa a la caducitat, no he tingut mai l'experiència, fins ben bé ara de gran, de la desaparició de gent pròxima. Per als meus avis, posem per cas, com que van perdre un fill que era jove, això era un trauma. Per això es van dedicar tant als altres. En canvi, aquesta consciència, en mi, és tardana. Potser ara també s'incrementa amb els fills, que he tingut de gran. Per a mi aquesta experiència de la paternitat tardana va ser com una reconexió amb la infantesa. Em va agradar molt adonar-me, a cinquanta anys, que podia tornar a veure coses des de la perspectiva curiosa o innocent dels meus fills.

¿Quina relació hi tens, ara mateix, amb els teus fills?

Hi tinc una bona relació. Em vaig separar i han viscut més amb la seva mare que no pas amb mi, però espero haver complert amb els meus deures, no només amb els mínims. Crec que, a mesura que s'han fet grans, la relació ha estat més bona. Els fills de pares separats no arriben a copsar les dificultats

de tot plegat i acostumen a sentir-se més pròxims de qui els té, encara que també li fan més la punyeta. Me'ls estimo i he fet, crec, tot el que podia fer, que no sempre ha estat fàcil. Com tots els pares he anat amunt i avall, compaginant la condició de pare i els compromisos diversos que tenia. Els meus fills s'han hagut d'empassar rutes literàries, conferències de tota mena, presentacions de llibres, seminaris. Els recordo pintant a terra mentre jo prenia part en una taula rodona, en un seminari, amb un ull en els papers i un altre en els nens. Han estat força pacients amb mi! La conciliació de la vida familiar s'aplica, amb tota la raó, a les dones, però hi ha molts pares que ens identifiquem totalment amb les dificultats de combinar la feina i la família.

¿Quina va ser la teva primera escola?

L'Institut Tècnic Eulàlia, actualment Frederic Mistral, al pont de Sarrià, molt a prop de casa. Era una escola fundada abans de la guerra, com una escissió del Blanquerna. Després de la guerra, va ser una escola que el règim tenia en el seu punt de mira. Tots els professors eren catalans, bé que feien les classes rigorosament en castellà—hi estaven obligats—. Però al passadís, al pati, al carrer tots parlàvem en català, no cal dir-ho. Quan havíem de passar els exàmens oficials de les revàlides, el nom oficial de l'escola era Estudios San Marcos, suposo que per

alguna subtilesa legal que se m'escapa. Hi anàvem nois i noies, a l'escola, però ocupàvem dues parts separades de l'edifici. Ho vivíem amb naturalitat. Qui més qui menys, tenia germans i germanes, i ens trobàvem a la sortida de l'escola i anàvem en grup cap a casa. Dissabte al matí hi havia missa, i aquell dia ens trobàvem tots a l'església. També per les festes de final de curs, o les sessions de cinema. Tot plegat facilitava la relació entre nosaltres, nois i noies.

Per tant, en tens un bon record.

I tant! M'hi vaig estar tots els anys d'escola: és a dir, des dels cinc o sis anys fins al que en dèiem el PREU (el curs preuniversitari).

De ben jove, ¿ja sobresorties, en el conreu de les lletres?

Suposo que sí. M'agradaven les redaccions, llegir. Aleshores, a quart curs, calia triar ciències o lletres. I jo, si t'he de ser sincer, no era gaire conscient què volia dir una cosa o l'altra. Aquells dos primers anys de batxillerat elemental érem pocs, a l'escola: quatre o cinc, no més. Ens van encarregar d'endregar i catalogar la biblioteca del centre, que era tanca da d'ençà de la guerra. Això volia dir, també, buscar donatius per ampliar-ne l'oferta. M'ho vaig passar molt bé fent fitxes, i amb el registre, endreçant els llibres a les prestatgeries. Em fa l'efecte que una part

de la meva afició llibresca neix en aquells dies, realitzant aquestes tasques.

Quan vaig acabar el PREU, vaig pensar a fer periodisme. Però en aquell temps, corria l'any 1961, l'única escola de periodisme que hi havia era a Madrid, depenia del Ministerio de Información y Turismo. Hi vaig anar, vaig fer l'examen d'ingrés i, per sort, el vaig suspendre! En tornar a Barcelona, em vaig matricular a Filosofia i Lletres, tot i que també vaig tenir la temptació de posar-me a treballar amb la família, a la botiga. La universitat, però, va ser tot un descobriment: era un món tot ple de gent amb els teus mateixos interessos!

¿Quins amics fas, en aquells anys universitaris? En aquest mateix llibre que consignava més amunt, de fet, dediques unes pàgines plenes d'emoció a dos d'ells. Dos amics que avui ja no hi són. Potser els teus dos amics més íntims.

Sí, hi faig uns quants amics, sobretot els dos a qui et refereixes, que ho han estat sempre més: el Josep Miquel Sobrer i el Carles Miralles. Érem ben diferents però ens vam avenir molt. Em van ensenyar moltes coses. Però també hi havia el Josep Elias, l'Adrià Gual, l'Antoni Paricio, el *Papitu* Benet, el Paco Fernández Buey, la Montserrat Roig, l'Eugenio Trías, la Guillermina Motta, la Marta Pessarrodona, el Joan Lluís Marfany... O el Joaquim Mallafrè, que

ens dirigia a uns quants que fèiem teatre. Jo he passat moltes tardes dels meus anys d'universitat a casa de la Guillermina Motta, érem un grupet molt ben avingut. El de la universitat era un ambient polititzat i engrescador: l'època pesava molt. En aquell moment, la gent que es mullava de veritat era del PSUC.

Has esmentat l'Elias. La primera notícia que vaig tenir d'aquest poeta va ser gràcies al teu llibre *L'edat d'or*, que és una obra que va fer molt d'efecte en els poetes de la meva generació: en reculls un poema ben suggeridor sobre els quaranta —una edat que, en escriure'l, ell devia veure encara molt remota—. ¿Com era, Josep Elias?

Era un personatge curiós. Una mica més gran que jo, estudiava a la facultat i vivia a dispesa, a Enric Granados cantonada Consell de Cent, a casa d'unes senyores grans. La seva mare era traductora, s'havia exiliat, havia treballat a Ginebra i a Nova York. En Josep crec que era fill natural de l'escriptor Rafael Tasis. Per la vocació literària de la seva mare, l'Elias coneixia la família Petit, la família Valentí i potser el Carlos Barral, i m'imagino que tots aquests l'aixoplugaven una mica: feia informes de lectura per a Seix Barral, per exemple, que, en aquella època, era el *sancta sanctorum* de la intel·lectualitat. D'alguna manera, crec que tots l'envejàvem. En Josep era baixet, duia sempre una bufanda llarga i

fumava amb pipa. Tenia un aire bohemí, existencialista. Militava al PSUC. En aquell moment, del partit en dèiem *la casa*, no n'hi havia d'altra. Tu donaves uns calés, una contribució, o t'hi afegies si un dia calia repartir octavetes. Hi tenia una bona relació, amb ell i amb altres, és clar. També recordo José Antonio Aguilar, que es va casar amb una noia de família benestant, com en una història del cinema neorealista. Aquest xicot treballava en una editorial, Ediciones de Cultura Popular, del carrer Tuset. L'Elias va anar fent diverses feines editorials, li va tocar de complir una mili horrorosa, a la marina: dos anys en un submarí! En tornar de fer el soldat, es va estar a Cadaqués. Va patir un càncer. Era molt amic dels Valentí, de la Rosa Regàs... Va publicar uns quants llibres de poemes molt bons, en català i castellà, i recordo que tenia la idea d'escriure unes narracions durasianes... En guardo un record entranyable.

Has parlat dels companys de la facultat, dels amics que hi vas fer. ¿I pel que fa als professors?

Hi havia l'Antoni Comas, que uns quants anys després es va casar amb una companya nostra, la Dolors Lamarca. En Comas va organitzar unes classes de literatura catalana amb en Gabriel Ferrater —pensa que l'ensenyament de la literatura catalana llavors resultava, a les aules universitàries, una cosa poc menys que pintoresca—. Hi havia, també, en

José María Valverde, un professor molt estimulante. Arribava al matí i deia: «*Hoy les voy a hablar de... El viejo y el mar, de Hemingway*», posem per cas. Tenia sempre un punt provocador, molt amable, que t'obligava a reflexionar: «*Esta novela no vale nada*», començava dient. I, tot seguit, mirava d'argumentar una tesi que ens sorprengués, que ens obligués a pensar. El recordo entrant a l'aula amb un volum de la Penguin a la mà: una antologia de William Morris sobre el moviment de l'*Arts & Crafts*, cap de nosaltres no n'havia sentit parlar mai...

M'imagino que, en aquells anys universitaris, és quan s'aferma de debò la teva vocació de literat.

Bé, de cop apareixen tot de personatges, a la vida, que t'obren una porta. Pel que fa als professors, recordo, encara, Antoni Vilanova, que, més enllà de les classes, a un grupet que trèiem bones notes, ens havia convidat al bar Heidelberg per fer un cafè i saber una mica què esperàvem de la vida. Ell em va donar la primera feina de traducció: la d'una novel·la d'un autor hongarès, Milán Füst, que es titulava *Historia de mi mujer*. Vaig traduir-la, no cal dir-ho, no pas de l'hongarès, sinó del francès al castellà. I també hi recordo Francesc Gomà, un excel·lent professor de filosofia, que jo ja havia tingut al Tècnic Eulàlia. Un docent extraordinari: em feia venir ganes de llegir els autors que ens explicava. Quan

passa el temps, sempre et quedes amb els records dels més bons!

¿Molt d'activisme?

Vaig ser del Sindicat d'Estudiants i del PSUC. Vaig anar a les manis i a les tancades. L'any 1966 es va produir la cèlebre Caputxinada. Jo hi vaig ser; patia per si em quedava sense passaport, perquè aquella Setmana Santa volia anar a veure la Jackie, la que seria la meva primera dona, a Anglaterra. Després vaig estar anys col·laborant amb activitats del PSUC, fins que vaig marxar a fer classes a Anglaterra. Havia arribat a fer alguns seminaris sobre el *Manifest comunista*, a casa, em sembla que eren per convèncer els simpatitzants a fer-se del PSUC. Tot era clandestí, evidentment.

Tornant a la qüestió formativa, però: en aquells anys seixanta, al Palau Dalmau, on aleshores hi havia la seu d'Òmnium Cultural, em vaig poder afegir a una espècie de catequesi catalanitzadora, els Estudis Universitaris Catalans: professors com Joaquim Molas, Alexandre Cirici o Ferran Soldevila, per citar-ne alguns, hi feien classes. Llavors, com he dit, encara no existia cap carrera de filologia catalana. S'hi va aplegar una colla que de seguida va començar a fer força feina, individualment i col·lectiva: Joan Lluís Marfany, Jordi Castellanos, Joan Alegret, Maria Campillo, Montserrat Roig, Manuel Jorba,

Josep M. Benet i Jornet, les germanes Serra... En Molas ens va saber inocular el verí de la literatura catalana. L'afició literària per la tradició pròpia la reforçàvem, a més, amb visites a les llibreries de vell i, sobretot, al mercat de Sant Antoni, que era l'únic lloc on es podien trobar moltes obres d'abans de la guerra.

Devien ser anys en què costava molt més que ara fer-se una biblioteca pròpia...

No, i ara!, si era una biblioteca de literatura catalana, no costava gens. Els anys setanta, per exemple, la llibreria Ballester Canals per a mi va ser la Meca: hi podies trobar des dels fascicles de la Gran Enciclopèdia Catalana fins als primers llibres editats per en Jaume Vallcorba. De literatura en català, no se'n publicava tanta com ara, esclar, i al mercat de Sant Antoni encara hi trobaves coses ben interessants. Jo hi havia comprat *Aloma*, de la Rodoreda, però també *Del que hom no pot fugir* o *Sóc una dona honrada?*, dues de les quatre novel·les que l'autora barcelonina després va rebutjar. I també llibres d'Azorín, de Baroja, i aquells títols de l'Opera Omnia tan bonics de Valle-Inclán, amb uns boixos a dues tintes. Era més car comprar els títols nous de la col·lecció El Balanci, d'Edicions 62.

Tornant a Joaquim Molas, jo li tinc admiració. Considero que va ser la primera persona, a la post-

guerra, que tenia tota una taxonomia de la literatura catalana al cap: des de la Renaixença fins a Terenci Moix o la Roig. El primer que va mirar d'abastar-ho tot, modern i contemporani. La història de la literatura catalana era un terreny verge, en aquella època. També va ser el primer que va formar, que va repartir joc als que després, una mica pejorativament, van anomenar *els moletes*. És com si en Molas hagués dit: «Vostè estudiï en Casellas. Vostè faci Milà i Fontanals. Vostè estudiï l'exili. Vostè Riba, o l'avantguarda, o d'Ors...» Fins a Molas, això no ho havia fet mai ningú. I que avui sapiguem qui era Plàcid Vidal o Bosch de la Trinxeria ho devem, principalment, a ell. Joan Fuster, Joan Triadú, Ricard Salvat, Maria Aurèlia Capmany, Jaume Vidal Alcover també van fer molta feina, però no d'aquesta manera sistemàtica, ni formant deixebles, ni fent els possibles per omplir tots els buits... Ningú no havia estudiat Jordana, o Ruyra, o Junoy, ja no et dic Lluís de B. Nadal, Carles Sindreu, M. Teresa Vernet o la novel·la popular... per dir autors que, entre ells, no tenen res a veure.

Fixa't en el mateix Molas: va estudiar a fons l'avantguarda, però, alhora, també Verdaguer, o Apel·les Mestres... Potser no era un especialista en res. Però va donar molt de joc. Després va poder fer d'*enfant terrible* gràcies al fet que ja existia un mirall en què ens podíem contemplar, una taxonomia gai-

rebé sencera. La seva antologia de poesia catalana amb en Castellet pot tenir molts defectes però, quan va sortir, va posar la poesia catalana moderna en primer terme de les inquietuds culturals d'aquells anys. En podem estar més a favor o més en contra, però és una fita històrica.

Has esmentat la Jackie. ¿Com la vas conèixer? ¿Ella va ser la teva porta d'ingrés al món angloamericà?

Vaig conèixer Jackie Haslam a Coma-ruga, l'estiu del 1963; ella hi era de vacances, amb alguns companys del Royal Ballet. Ens enteníem en francès. Em sembla que vaig anar a Londres, amb el meu germà, aquell mateix setembre del 63, i diria que ella va venir uns dies per Nadal. Després vam deixar de veure'ns i d'escriure'ns, fins que, en un altre viatge meu a Londres, vam tornar a retrobar-nos. Anglaterra era tot un altre món, curiós en molts sentits, fascinant en altres. Durant un any o dos, amb la Jackie vam mantenir una correspondència quasi diària, i ella va venir algun cop (vam passar almenys unes vacances junts a Eivissa) i jo també hi vaig anar. En aquella època l'única manera d'estar junts era casar-nos, i ho vam fer a Bolton, el 17 de desembre del 1966. Jo, pel fet d'haver participat a la Caputxinada, no tenia passaport i vaig aconseguir que me'n fessin un per quinze dies. Ella va deixar el ballet i ens vam instal·lar a Barcelona. Jo encara havia d'acabar la

mili (vaig passar tot el 1968 a Jaca, al Regimiento de Cazadores de Alta Montaña). Vam viure a Barcelona fins al setembre del 1969, que vam marxar a Bristol. Ens vam separar el 69 o el 70, però sempre hem mantingut molt bona relació, encara ara. Suposo que li dec bona part de la meva fascinació pel món anglès, i haver après la llengua. L'any 68, a la mili, recordo que ja vaig començar a traduir un llibre de Marshall McLuhan amb el diccionari al costat, buscant paraula per paraula: vet aquí la valentia (o la inconsciència) de la joventut.

¿Què més recordes, d'aquella època?

Acabo la carrera el juny del 66. Aquell estiu, havia d'anar a fer el segon campament de les milícies. Com que havia estat als Caputxins, em van dir que no m'incorporés *hasta nuevo aviso*. Castigat. Sabia que m'enviarien a fer la mili regular. Estava pendent, doncs, de la mili, amb la carrera acabada, quan ens vam casar amb la Jackie. Aquell estiu del 66 és l'estiu que rebo el Salvat-Papasseit pel llibre *Vint poemes civils*. Recordo que vaig pujar a Cantonigròs, a l'acte de lliurament dels premis, amb la meva àvia; era on, a la postguerra, els avis havien enviat els seus fills per curar-se de la tuberculosi. El finalista del premi Salvat-Papasseit va ser el meu amic Carles Miralles. Un altre premiat aquell any va ser en Pau Riba.

¿Què va representar, aquest premi, per a tu?

Abans d'això, jo ja hi havia enviat un parell de coses, al premi de Cantonigròs. En Josep Pedreira, que era amic de casa, sempre m'hi animava. Però el premi va ser un esperó molt gran. Tots aquells poemes (tant els de *Vint poemes civils* com els d'*Homes que es banyen*) són escrits en aquesta època. Aquell mateix 1966, al desembre, els meus pares, llegint *La Vanguardia* a l'avió, quan venien a Anglaterra per al meu casament amb la Jackie, van saber que havia guanyat el Carles Riba. Ells m'ho van dir; jo no en sabia res, perquè ja feia uns dies que era a Anglaterra.

Dos premis en pocs mesos...

El que recordo és que els diners de tots dos premis en aquells moments em van representar un ajut excepcional (estàvem pelats com una rata). Jo feia classes de castellà per a estrangers en una acadèmia; la Jackie, classes d'anglès en una escola. Vaig començar a traduir. En Francesc Vallverdú em va començar a donar alguna feina per a Edicions 62: *El company* i *La teva terra*, de Pavese, per exemple, són novel·les que vaig traduir llavors. Com també *A cadascú el que és seu*, de Sciascia. M'hi ajudava una noia que corria per la facultat, no en recordo el nom: jo traduïa a mà en una llibreta i després li ho dictava i ella ho passava a màquina i, de passada, m'ho corregia. *El company* va ser molt censurat.

¿Has traduït, doncs, en tres llengües?

Sí, però en francès i italià molt menys i no he continuat fent-ho.

¿Què més pots destacar, d'aquella època de joventut?

Llavors la gent jove tenia empenta, però també és cert que de feina (o de feinetes) mai no en faltava. Vaig fer classes, traduccions, articles, els caps de setmana anàvem a corregir les travesses del futbol... Tot el meu equipament era una màquina d'escriure portàtil i un diccionari. Estàvem disposats a menjar-nos el món. Volíem viatjar, sortir. Als anys seixanta els temps canviaven, per millorar, i els joves eren una gran germandat universal —o, almenys, ens ho semblava.

Aquest, per tant, és un moment especialment dolç de la teva biografia, ¿no?: dos premis, el casament...

Dolç fins a cert punt, perquè l'any de mili no tot van ser flors i violes. Una de les coses que havia d'acabar de fer era la tesina de llicenciatura. La vaig acabar just abans d'anar, al setembre del 1969, cap a Anglaterra; hi tractava les idees estètiques de Sartre. En aquest temps també vaig fer classes al Tècnic Eulàlia, on havia estudiat. La Maria Novell, que era la professora de literatura, va morir de sobte i jo hi vaig poder entrar com a professor fins a final de curs. Em

van cridar perquè als *Vint poemes civils* hi ha un poema, «Tornaran els dies llunyans de l'escola...», que acaba així: «Tornaran els dies llunyans de l'escola / en aturar-me al lllindar de la porta, / el dia que hi entri de mestre i tibi la corbata, / signe de gran respecte». Algú a l'escola ho va recordar i em van cridar per fer-hi la substitució. Eren classes de literatura espanyola, i curiosament hi vaig tenir, com a alumne de PREU, el meu germà Jordi, set anys més petit que jo.

Aquella també és l'època en què amb una colla d'amics comencem la casa d'Eivissa...

Això mereix capítol a part per la importància que l'illa ha tingut en la teva biografia...

Sí, en efecte. Tot plegat va sorgir casualment: el 64 hi vaig anar amb el meu germà bessó i un amic, Màrius Cucurny, i al vaixell ens vam trobar una noia alemanya que estudiava a Barcelona. Hi anàvem amb un 600. Aquesta noia es dirigia a una casa que els seus pares coneixien, d'una senyora alemanya jueva que tenia uns petits bungalows repartits pel jardí de casa seva. L'hi vam acompanyar, i arran de mar, a la badia de Sant Antoni, va ser com si arribéssim al paradís. Aquelles casetes menudes, les buguenvílies que les acolorien, la pineda... Ens hi vam quedar. Allà encara s'hi trobava «la rara felicitat dels homes» que apareix al poema «Dofins que salten». Hi vam anar tornant sempre, a Eivissa. El

recull *Boca de plor*, escrit entre el 1965 i el 1967, molt empeltat d'Espriu, té com a fons el que aleshores era l'illa. Vam decidir fer un pas més: buscar un terreny on poguéssim construir-hi unes casetes com les de la nostra amfitriona alemanya. Amb aquesta idea al cap, vam trobar un lloc i, al gener de 1969, vam comprar el terreny i, a l'estiu, hi vam començar a alçar la casa. En total érem vuit amics, i recordo que vam posar 25.000 pessetes per barba per poder començar.

¿Què se n'ha fet, d'aquella casa?

Encara existeix! Un dels amics fundadors va morir. Però tota la resta hi continuem anant. Hi havia vuit habitacions: uns petits cubs com els que hi ha a les cases de pagès eivissenques, que cadascun de nosaltres es va arreglar com li va agradar. I una sala comunitària, una cuina gran... Més endavant, hi vam aixecar un pis per fer-hi un estudi i una biblioteca.

¿Què més recordes d'aquest temps de la joventut? Em fa l'efecte que éreu un grup molt obert de mires, ¿oi?

De les vuit persones amigues que et dic que vam construir la casa d'Eivissa, un es va casar amb una francesa, un altre amb una mexicana, mon germà festejava amb una xicota de Madrid, després dos més es van casar amb dues noies americanes, la Jackie era anglesa... Vam tenir la sort de poder sortir

del país i viatjar molt aviat, i de poder anar a Anglaterra i als Estats Units. El món anglòfon aleshores era molt desconegut, i tan diferent! Mon germà va estar-se a Mèxic un estiu, un altre dels amics se'n va anar a Califòrnia, un tercer va viure anys a Noruega, un altre a París...

A Londres, recordo molt anar a una botiga on treballava una cosina de la Jackie. Era la seu del moviment Peace News contra la guerra del Vietnam, contra les proves nuclears que es començaven a fer a final dels seixanta. Es tractava d'un ambient de gent jove que aquí no existia ni remotament. Aquí, la gent jove es trobava al bar de la universitat o en una parròquia. O als minyons de muntanya, dins el moviment escolta. A Anglaterra, per exemple, els joves ja s'independitzaven aviat; la Jackie, quan la vaig conèixer, vivia en un pis, amb tres o quatre amigues, al centre de Londres. Per a mi tot allò era insòlit: tres o quatre noies soles que vivien juntes en un pis! Anglaterra, llavors, encara era molt diferent, molt tancada. I els anglesos, en aquell temps, no solien sortir gaire de l'illa. No havia començat el gran turisme de masses.

A París hi havia anat de més jove, amb quinze o setze anys. Hi fèiem intercanvi amb una família: anàvem a casa d'un psiquiatre conegut de la meva mare, el Dr. Pichot. Una de les vegades que hi vaig ser, amb dinou anys, ens va portar a veure una pel-

lícula que considerava molt innovadora: *A Hard Day's Night* del Beatles!

Seguim...

Crec que la primera vegada que vaig anar als Estats Units devia ser l'any 1971. En concret, a Califòrnia, a San José. Aleshores encara no existia Silicon Valley. També era molt diferent, allò. Recordo l'arribada amb avió a l'aeroport de San Francisco: veure tanta lluminària, tot era encès; em va impressionar. Pensa que aquí, fa cinquanta anys, la llum encara era un bé escàs. Allà la gent jove tenia cotxe. Hi vaig anar per una noia que havia conegut a Eivissa i, quan jo hi era, aquesta noia se'n va anar a viure en una caseta que era als boscos de Boulder Creek, potser a mitja hora de San José. Vam fer tot el trasllat en dos dies. Tot l'hi van portar durant el cap de setmana i van instal·lar-li el gas, la llum, el telèfon... El benestar material, a Amèrica, ja era immens, comparativament. També vaig anar a la frontera de Mèxic, perquè un dels amics de la casa d'Eivissa es casava a Nogales, a la frontera: em va tocar fer-hi de testimoni. I vaig ser, també, a Oregon, a casa del Josep Miquel Sobrer. Ell ja hi vivia, llavors. Tenia una casa de planta i pis, i jo pensava que a Barcelona no hauria pogut tenir mai una casa com aquella. A més, tothom tenia cotxe... Sí, en aquell moment hi havia una enorme diferència

amb el nostre país, almenys respecte a totes aquestes coses materials.

Recordo molt una llibreria a Santa Cruz en què podies asseure't en uns coixins a terra, estar-t'hi tanta estona com volguessis, fer-hi un cafè, i on venien llibres nous i de segona mà barrejats. Encara tinc alguns dels llibres de poesia de City Lights Books comprats allà.

I aquesta vida oberta al món, a una sensibilitat nova que aquí encara trigaria a arribar, ¿com creus que ha influït en tot el que has escrit posteriorment?

Hi ha influït molt! Per exemple: a *Latituds dels cavalls*, hi ha poemes escrits a Bristol, o a Oregon... El que llegia i m'atreia en aquell moment era la poesia *beatnik*, una cosa diferent i més trencadora. I tantes altres novetats que aquí no arribaven! Tenia molta més curiositat per tot això que no pas pel que es feia al país. Hi havia molta gent que marxava, llavors. El Comadira ho va fer, també Lluís Maristany, Paulí Arenas, el Marfany... Jo vaig escriure a Joan Ferraté per mirar de trobar alguna ocupació al Canadà o als Estats Units. Al final vaig poder anar de lector a Bristol del 1969 al 1972 i en vaig marxar perquè, al final dels tres anys d'estada, vaig comprendre que, si m'hi volia quedar, havia de ser per fer-hi una carrera acadèmica, un doctorat, etc. Calia seguir aquesta via de totes passades i, en aquell moment, no era el que jo tenia al cap.

I te'n vas a Eivissa...

Sí, hi vaig i m'hi instal·lo dedicat a traduir, del 1972 al 1979. Vivia de les traduccions, d'alguns articles i de les substitucions a l'únic institut que hi havia aleshores. Treballava molt, deia que sí a tot, al final no podia complir. No tenia vacances. El fet de substituir algun professor a l'institut em va obrir una finestra: allà hi havia una professora de francès que jo coneixia que es preparava per fer oposicions. Em va dir com anava, m'hi vaig interessar, vaig fer-me una composició de lloc cap al futur i l'any en què es va introduir el català al batxillerat, el 1979, vaig presentar-me a les primeres oposicions. Em deia: «Fas les oposicions, te'n vas a Barcelona, hi passes un any si cal, i tornes a Eivissa de catedràtic».

¿I què va seguir?

Doncs que vaig treure les oposicions, però ja no ens van deixar tornar a les Illes. L'any 1979 ja hi havia un epígraf que deia: *Lengua y literatura catalanas, modalidad balear*. Per fotre, per esmicolar la unitat de la llengua. Mentrestant jo m'anava trobant bé a Barcelona, treballava en un institut. Vaig compartir pis amb dos professors d'anglès. Així va ser com vaig conèixer la Beth, la meva segona dona. Amb ella hi vaig conèixer vint anys, des del començament dels vuitanta fins al 2000, amb algun parèntesi entremig. Ella és de Grosse Pointe, al costat de

Detroit i això va fer que durant aquells anys anés forçats als Estats Units: per Nadal, durant els estius, amb els fills.

Deies que no havies pogut tornar a Eivissa com a catedràtic. L'illa, però, ¿no era molt tancada, a l'època?

Eivissa, a començament dels setanta, també tenia els seus problemes, esclar: el principal, que hi podies fer molt pocs contactes. Un d'ells va ser Marià Villangómez: un home que tenia una personalitat de patrici romà, modest, savi, cordialíssim. Era fill de metge. Havia vingut a estudiar aquí, a Barcelona, i havia fet de mestre a Sant Just. La guerra el va marcar profundament, com a tants altres. La patacada de la guerra va fer que s'aïllés, no només en una illa petita, sinó en un poble petit d'una illa petita. Era un home molt actiu, molt dinamitzador amb la gent jove. Ell va recuperar el català per a l'illa, és qui ha dignificat la llengua dels eivissencs. Va ser el motor de l'Institut d'Estudis Eivissencs. Recordo que vaig fer una traducció per a Aymà, una de les primeres que vaig firmar en català, que ell mateix em va corregir *gratis et amore*. Era un home generós, que tenia una ferma vocació de mestre. Hi havia una colla eivissenca que feien sortides els dissabtes: a coves, pobles, monuments, excursions diverses. En Villangómez s'hi apuntava sempre i, al final, hi havia una torrada de sobrassades.

A Eivissa també hi vaig conèixer artistes, pintors, i poetes, escriptors i traductors com Isidor Marí, Pep Marí, Toni Roca, Antonio Colinas, Ricardo Pochtar, Carlos Manzano, Eduard Mira... Amb el poeta Antoni Marí hem mantingut una gran amistat des d'aleshores.

¿I altres relacions diguem-ne entre generacions?

Més aviat poques. He conegut algunes persones més grans (Josep Pedreira, Joan Triadú, Jordi Sarsanedas, Jordi Cots), perquè, de fet, eren amics dels meus pares. En Joan Colomines —metge, poeta, polític— havia format part d'una colla de joves que festejaven, i una de les parelles eren els meus pares. A mi sempre m'ha fet basarda anar a presentar-me, allò del jovenet que truca a una porta. Quan he conegut gent ha estat d'una manera més natural, perquè hem coincidit i ens hem avingut o compartit estones; com amb en Villangómez a Eivissa, per exemple, o, tornat a Barcelona, amb Vinyoli, Perucho, José Agustín Goytisolo, els Ferrater, Jaime Gil..., amb qui coincidíem de vegades. Però mai no he estat de grupets, m'he fet amb la gent de la meua generació amb molta més naturalitat. Vaig conèixer Baltasar Porcel perquè vivia a Vallvidrera i era amic de l'Eduard Arranz-Bravo i el Rafa Bartolozzi, amb qui havia col·laborat molt en exposicions i llibres d'artista. També hi vaig conèixer José Donoso. A Gabriel

Ferrater, el vaig conèixer quan feia classes a la UB i, força més tard, a ca la Marta Pessarrodona. Recordo molt bé que em va recomanar dos autors que havia de llegir: Vicent Andrés Estellés i Jaime Gil de Biedma.

I Vinyoli...

Sí, amb en Vinyoli ens havíem trobat alguna vegada i em va demanar d'escriure un pròleg per a *Passeig d'aniversari*, que va acabar sent el seu últim llibre. Devia veure alguns articles meus, textos força llargs, que publicava a *Els Marges*: sobre Pere Quart, sobre J. S. Pons, sobre Estellés... Devia voler defugir els crítics de la seva generació per veure quin era l'impacte de la seva poesia en els joves. Vaig intentar analitzar molt breument aquell poema magnífic. En realitat era ell qui m'ajudava amb la seva confiança.

Reprenquem el fil històric, de quan vas presentar-te a les oposicions...

Les primeres oposicions de català es van celebrar el 1979, a l'estiu. Vaig tornar a Barcelona per preparar-les, em vaig dedicar a llegir literatura catalana, tot el que trobava. Les meves llacunes eren immenses. L'oposició d'agregats va començar el 18 de juliol (vull creure que per una casualitat), i en un moment determinat es va decidir d'aturar-les per

començar les de catedràtics. Molta gent havíem decidit optar a totes dues i es volia alleugerir les primeres, perquè si hi havia opositors d'aquests dobles que treien una càtedra així deixaven lliures més places per als agregats. L'oposició de catedràtics, la presidia Joaquim Molas. En aquella *Història gràfica de Catalunya dia a dia*, per anys, si busques el 1979 m'hi veuràs retratat davant del tribunal. Allà es va concentrar una gran quantitat de gent que feia molts anys que no veia; persones que havien muntat l'Escola Catalana, i que havien batallat perquè es convoquessin aquestes oposicions. Molts posteriorment van anar a la universitat o van treballar també en la inspecció d'ensenyament. En recordo Narcís Garolera, Ferran Gadea, Joan Badia, Elvira Silvestre... Jo havia acabat Filosofia feia tretze anys. A la presentació vaig arribar amb una maleta dins la qual duia de tot: els llibres de poemes, les traduccions, articles a revistes o diaris... Em va tocar anar a l'institut de Can Serra, a l'Hospitalet, una zona que havia acollit l'onada de la primera immigració. Era un institut molt ferm, que feia doble torn. Als que hi arribàvem com a nous catedràtics o agregats oficials de català ens miraven d'una manera una mica rara. És un dels instituts que apareix en les memòries del professor i traductor Josep Maria Jaumà. Ell hi havia treballat abans que jo i n'explica unes anècdotes fantàstiques.

¿Quants anys vas treballar-hi?

Em sembla que van ser dos o tres. Allà vaig entendre què era la docència amb adolescents. A Eivissa la societat era més homogènia. Hi vaig viure unes quantes anècdotes, a Can Serra: a l'hora del pati, posem per cas, ens feien tancar la porta de l'aula amb clau. S'havia de fer així perquè, si no, desapareixien moltes coses. Allà vaig veure una gresca força pujada de to, i nanos que llançaven les cadires per la finestra. I recordo, encara, uns esborradors que eren com de roba, xinesos, si no m'erro. Cada dos per tres, arribaves a l'aula i ja no n'hi havia. Els pispaven; una bretolada. Hi devia haver nanos que en tenien un fòtomer amagats a casa. Hi havia gent bona, allà. Un professor de francès, per exemple, que havia traduït alguna cosa per a l'editorial Anagrama. Aquest home portava els alumnes amb una disciplina molt estricta, però sense cap mena d'estridència.

Vaig deixar Can Serra per anar a treballar a l'INBAD (Instituto Nacional de Bachillerato a Distancia): era un organisme creat per fer possible que tots aquells que no podien cursar el batxillerat el poguessin seguir. Les dependències eren a la plaça d'Espanya, i hi havia gent molt trempada. Es feien una mena de classes-tutoria, però tot era molt complex. El nivell era molt baix. Et trobaves gent que havia estat a la presó, per exemple, o mestresses de casa que, ja amb fills, volien reprendre els estudis

que havien abandonat... Però, com tantes coses que tenen un component d'acció social, era molt difícil saber què aconseguies. Aquí vaig coincidir amb la Núria Mateu, la Cèlia Riba...

¿Com diries que ha influït en la teva obra la qüestió del magisteri?

De diverses maneres, de les quals potser no sempre soc prou conscient. De ben jove, una cosa a la qual no hauria volgut dedicar-me mai era aquesta: l'ensenyament. Em semblava que no anava amb el meu tarannà. Però ho he fet al llarg de tota la vida, i m'hi he trobat bé. Sempre tens un públic garantit: te'l renoven cada any. Davant tens nois de divuit anys, per exemple, sempre divuit, encara que tu cada any en tinguis un més. El problema és que aquella interacció que podies tenir a trenta anys amb els teus alumnes no la tens als cinquanta. Això és important. I hi ha una cosa que hi influeix en un sentit positiu: la necessitat d'explicar-te d'una manera entenedora. La foscor, la complexitat més barroca, no serveix per a la didàctica. La comunicació ha de ser més clara, perquè ha de ser més eficient. També cal un cert grau d'humilitat davant les diferències. Quan tens 25-30 persones davant, n'hi ha de moltes menes. Has de saber veure aquells a qui no se'ls pot exigir un determinat nivell, perquè arriben fins allà on poden arribar. I n'hi ha d'altres, en canvi,

que podrien arribar molt més lluny i que s'arrepapen allà perquè ja els està bé. L'alumnat té comuns denominadors molt diversos. Has d'exigir a cada un dels alumnes el que pot donar. M'agradava, l'ensenyament. També cal dir que és una situació repetitiva. Per altra banda, he de confessar que a mi no m'entusiasmava haver-me d'involucrar excessivament en tot el món extracurricular: administració, reunions, viatges, festes i altres celebracions.

En aquesta època també menaves una feina intensa com a traductor...

Sí, és l'època en la qual vaig traduir *El senyor dels anells*, de Tolkien, per a Vicens Vives. Són els anys en què es van introduir les lectures obligatòries als instituts. I també l'època en què vaig començar a treballar a Edhasa: ho compaginava...

¿Com t'ho feies? ¿Dues feines?

Feia classes al matí. I a Edhasa hi solia anar a la tarda. Hi feia de director literari dels llibres en català, cosa que no implicava haver de complir un horari estricte. De fet, hi anava quan volia. El director era Paco Porrúa, argentí, nascut a Galícia. Venia de Sudamericana i crec que, en part, va marxar de l'Argentina per la situació política que vivia el país. Edhasa era una branca de l'editorial Sudamericana; va créixer molt gràcies als títols que tenia contractats

l'editorial mare i a algunes petites *joies* comercials: Dale Carnegie, Krishnamurti, la Yourcenar, el DGLC de Fabra... Jo hi vaig començar a treballar perquè Neus Porta em va dir que volien crear una sèrie en català. Allà hi havia gent molt bona, molt. Em van deixar fer, tot i que em van donar alguns consells. Vam començar la col·lecció Clàssics Moderns publicant el *Jo, Claudi*, de Robert Graves, que va traduir l'Helena Valentí. Però aquesta era una novel·la que estava cremada, perquè n'havien fet una sèrie de gran èxit per a la televisió i havia circulat en tota mena d'edicions en castellà: no va anar bé de vendes. També vam publicar Hermann Hesse: diverses obres seves, que van funcionar prou bé. Vaig tenir facilitat per aconseguir drets. Les agents angleses es feien creus que volguéssim editar els llibrets de Gerald Durrell, un rere l'altre. No recordo quants títols es van arribar a publicar en total, però fins fa uns mesos era impossible trobar llibres de «Clàssics Moderns» al mercat de segona mà, la qual cosa vol dir que els compradors se'ls apreciaven. Allí hi vaig conèixer les interioritats del món editorial, i vaig tractar molta gent del ram.

¿Com ara qui?

Molts traductors. Jordi Arbonès, per exemple, que vivia a l'Argentina. Un traductor complidor i competent. I molta altra gent: Josep Daurella, que va

traduir *Lolita*. Joan Tarrida, que va traduir un Diderot. Jordi Cornudella va fer un D'Annunzio, Jaume Subirana, un Ray Bradbury. Era un banc de proves, tot plegat. Vam recuperar les traduccions de Baudelaire fetes per Xavier Benguerel. L'*Ulisses* de Joyce, traduït per Joaquim Mallafrè (estic molt satisfet d'haver pogut incloure un agraïment al Pedro Ancochea, l'editor original d'aquesta traducció a Lete-radura). Era un moment en què hi havia un gran esclat de la novel·la: anys molt intensos per a editorials com Anagrama i Tusquets, també per a Destino. Van aparèixer altres col·leccions de traduccions, com a Columna o Pòrtic. Van ser uns anys molt bonics, certament. Però el mercat va anar canviant; i Edhasa, també. Cap a final dels vuitanta ho vaig deixar. Al final, van vendre la col·lecció i tots els drets a Enciclopèdia. En alguns llibres encara vaig aparèixer com a *fundador* de la col·lecció «Clàssics Moderns».

Tot això passa durant la dècada dels vuitanta. El 86 o 87, quan ja no era a l'INBAD i treballava a l'institut Ausiàs March, vaig fer el pas a la Universitat Autònoma. Vaig desertar de l'ensenyament secundari, perquè, d'una manera del tot impensada, em van oferir la possibilitat d'anar a ensenyar a la UAB.

Parla'ns d'aquella època teva a l'EUTI (Escola Universitària de Traductors i Intèrprets).

Lavors l'EUTI estava en un procés de creixement important. Encara anava amb bolquers, com si diguéssim, però començava a rebentar-ne les costures. Només s'oferia traducció al castellà i els alumnes havien reclamat assignatures de traducció del francès, anglès i alemany al català. Aquell moment de creixement i expansió era comparable al del món editorial. L'EUTI va créixer molt en pocs anys: hi vam entrar uns quants traductors, com Feliu Formosa, Joaquim Sala-Sanahuja... En Sala i jo ens hi vam quedar.

¿I com va provar el canvi de l'ensenyament secundari a l'universitari?

El salt a la universitat (una institució que encara tenia molt de prestigi, llavors) va ser una sort, per a mi. A l'Autònoma vaig coincidir amb una època de creixement, de molt moviment, en què es començaven a introduir noves llengües. Eren, esclar, anys molt engrescadors. I vaig passar de treballar amb adolescents a fer-ho amb joves: la diferència que hi ha entre els setze-disset anys i els dinou-vint. Un gran avantatge era que es tractava d'una facultat molt oberta. Hi havia professors com Sean Golden, Dolors Cinca, Sala-Sanahuja, Michael Faber, Joan Fontcuberta, Laura Santamaria, Marisa Presas... En aquell moment predominàvem els traductors, diguem-ne, professionals, cosa que també ha canviat.

Vam portar-hi Seamus Heaney, que aleshores no era gaire conegut, i el dinar el vam fer a casa. Fèiem moltes activitats, era un no parar. Vam anar al davant de tot el que era el moviment de reivindicació acadèmica de la traducció.

Vaig viure, doncs, i de manera molt intensa, aquesta etapa de creixement. Més endavant les universitats han anat desinflant-se. Però aquells van ser uns anys molt bons. Hi havia un aire de molta companyonia entre professors i personal no docent. Per exemple, Joan Fontcuberta tenia una casa al peu del Montseny, on ens trobàvem de tant en tant. Fèiem dinars a casa de Sean Golden, de Joaquim Sala-Sahuja. A casa meva, per Nadal, fèiem cagar el tió unes quantes famílies amb criatures petites...

M'agradaria que em parlessis de *L'edat d'or*, que és un llibre molt important, un títol frontissa, en la teva obra.

Es va publicar el 1983, el primer que treia a Quaderns Crema. Va ser un canvi important respecte als llibres anteriors. S'havia produït un *impasse*. *L'edat d'or* va representar un trencament respecte al que havia fet abans: era com abandonar una poesia més impressionista, més combativa, en el sentit social (sobretot als primers llibres), per buscar-ne una altra que tingués un relat. Els poemes expliquen sempre alguna cosa, tenen un pretext, i al voltant

d'aquest pretext es vehicula allò que vols dir. Segurament aquesta nova manera d'escriure està relacionada amb l'ensenyament: vull dir, amb la necessitat d'ensenyar, de fer llegir, doncs, d'una forma comprensible. Em proposava que l'escenari del poema funcionés comunicativament. El poema «Te Arii Vahine», publicat a *Tarotdequinze* el 1973, i el llibre *Dues suites*, del 1976, tanquen una etapa. Després ve una provatura molt diferent, a quatre mans amb Toni Marí, *Variacions sobre un tema romàntic: ombra i llum* (publicat el 1979 a *Els Marges*), que potser és la frontissa definitiva cap a una nova etapa. En aquests anys es va produir la lectura de Kavafis, que hi devia ajudar, vaig començar a adoptar l'ús de la tercera persona, en lloc de la primera. Es tractava de *situar*: de distanciar la veu de qui parla respecte de l'escenari que descriu. I, en aquest sentit, utilitzar aquesta tercera persona, que pot ser molt pròxima, m'era molt útil. «Un dia com aquest» i «Matí al bar» són dels primers poemes que vaig escriure amb aquesta idea.

En alguns poemes hi ha, també, una primera persona. No la descartava pas. Però la tercera persona et permet una distància. I et permet crear un escenari, que pot ser conegut, comprensible, per al lector. Un cop tens el lector damunt el teu escenari, ja el pots dur on vulguis. Perquè s'hi identifica. Fixa't que són molt sovint accions ben quotidianes, les que descriu: l'afaitat, la joventut proçaç d'un institut,

dues persones que s'han vist per primera vegada en un bar... Tot això deu venir de les lectures en veu alta, de l'inici de sessions de recitat, que començaven a aparèixer en aquests primers anys vuitanta. I de la didàctica, torno a insistir-hi.

Has esmentat el nom de Kavafis...

Sí, per a mi és un nom rellevant. Quan Kavafis ens presenta l'escenari d'una cambra en què han estat dos amants, posem per cas, aquesta cambra no és gaire diferent de la de la tardor de Ferrater, molt posterior: un lloc conegut, o identificable pel lector, com a espai on plantejar el poema. En el poeta grec, hi ha, a més, altres escenaris: els històrics, que, encara que no en siguem del tot conscients, nosaltres també portem dins. A *Homes que es banyen* ja hi havia poemes sobre pintures cèlebres, però la manera de construir el poema era diferent. La interacció entre l'escena —el pretext, sigui quin sigui— i el jo que parla en la poesia de Kavafis potser és més clara. «Pintures a la National Gallery», d'*Homes que es banyen*, és molt diferent de «Testes romanes», de *L'edat d'or*.

Voldria que diguessis alguna cosa sobre la recepció de *L'edat d'or*.

Recordo que abans de sortir el llibre el meu pare em va preguntar si no publicava res: no tinc res a dir, li vaig respondre. En realitat el que volia dir és

que no sabia com explicar-me. Aquell 83 estava a punt de fer quaranta anys. Una època en què hi havia un brou vital molt positiu. Hi havia interrelacions i esperances de canvi, de futur. En aquests primers vuitanta, es van fer unes trobades informals Barcelona-Madrid (un fet que apareix en el meu poema «Gossos»). Hi participaven Luis Antonio de Villena, Marcos Ricardo Barnatán, Antonio Colinas, Narcís Comadira, Toni Marí, Jaume Vallcorba, Joan Maria Puigvert, Jaime Siles, entre altres. Els vam convidar a venir a Barcelona. Vam fer dues trobades, de fet, i ens llegíem poemes, xerràvem, discutíem. Diria que vam anar a Madrid: hi havia l'intent de construir una generació amb afinitats poètiques. Això ens va permetre establir una relació estreta entre un grup de gent. Recordo una lectura a la llibreria Tartessos, al carrer de la Canuda, com una de les primeres lectures en públic, com un element que donava unitat al grup. Una unitat que també ens va aplegar al voltant de la revista *Quaderns Crema*, per exemple. Hi ha un grup, més o menys generacional, que es diferencia del grup del Mall. Tot això es veu prou bé en aquella exposició de *La revolta poètica* que va produir Julià Guillamon. Eren uns anys de gran efervescència, de molta complexitat.

El Mall va ser un autèntic fenomen cultural. ¿No et van temptar, els seus membres fundadors?

No. Crec que és molt difícil de teoritzar, tot això. Hi havia un moment de confluència diversa que servia per treure's del damunt el llast de molts anys. Es donava, clarament, la necessitat d'obertura, de fer coses noves. Em costa saber fins quan va durar. Després tot això es va anar esllanguint. Hi havia la connexió de la progressia amb la intel·lectualitat, catalana o castellana, que entroncava amb la vella generació de formació republicana. Això en algun moment es va tallar, però.

Amb el grup del Mall, però, vull dir des d'un punt de vista personal, ¿quines relacions hi has tingut, si és que n'hi has tingut?

Crec que els he conegut gairebé a tots. Amb molts d'ells som amics (Desclot, Sala-Valldaura, Jaume Pont, Sala-Sanahuja, Tarrida). Quan el Mall era una editorial i un moviment, també hi havia tingut certa relació. No hi vaig traduir res, però després en algun moment vaig formar part del consell assessor de la col·lecció «Poesia del Segle XX», que es va quedar Edicions 62. Recordo el Mall com una editorial ambiciosa que volia menjar-se el món: va tenir un gran impacte, no només per la col·lecció de poesia, la més coneguda. També per les traduccions. Hi havia l'intent de crear una gran editorial. Fins i tot va publicar *Larva*, de Julián Ríos, el sùmmum de l'experimentalisme de la narrativa castellana de l'època. Era

una temptativa valenta per introduir-se en el mercat castellà amb obres difícils; no gens comercial, no cal dir-ho.

El teu editor de sempre, però, va ser en Jaume Vallcorba.

A partir del 1983, amb *L'edat d'or*. El vaig conèixer els anys setanta, quan jo encara vivia a Eivissa. No recordo ben bé com, però sí que em ve al cap que, quan jo venia a Barcelona, parlo de la segona meitat dels setanta, sempre estava pendent de les novetats. A can Ballester hi havia comprat la revista *Tarotdequinze* i uns llibres dissenyats per Aiguadevidre, en els quals participava en Vallcorba: hi havia tres o quatre coses que em van cridar molt l'atenció. Sobretot pel disseny, tan trencador. Devia ser la primera vegada que vaig sentir—o llegir—el nom de VallcorbaPlana. No puc precisar si li vaig escriure o vam quedar per veure'ns. El cas és que el Jaume va venir un cop a Eivissa—això sí que ho tinc present—, i es va estar a casa. A partir d'aquí, ens vam tractar més. En aquella època, ell començava a treballar amb l'editor Antoni Bosch, que tenia el propòsit de crear una editorial d'economia, però, alhora, de fer-ne també una de literària, amb tot d'obres que li venia de gust editar. Aquest és, justament, l'inici de Quaderns Crema, que, en els orígens, era una col·lecció d'Antoni Bosch. *Uf, va dir ell*, de Quim Monzó, va ser un

dels primers llibres editats. I l'*Abecedari il·lustrat*, de Mariscal. Després va sortir una revista, amb el nom de *Quaderns Crema*, que volia ser una mena de resposta a *Els Marges*. En aquesta revista, que no se sabia si tindria gaire continuïtat (en van sortir uns quants números), hi col·laboraven Narcís Comadira, Toni Marí, Dolors Oller, Salvador Oliva, Lola Badia, Anton M. Espadaler... Aquella primera presa de contacte va fer que mantinguéssim sempre una relació molt cordial, tot i les diferències que hi havia entre nosaltres en moltes coses. Sempre que li vaig proposar alguna cosa, va acollir-la bé. No érem tan pròxims per barallar-nos, ni tan llunyans per ignorar-nos. El Jaume era un home de molta preparació, amb molt de caràcter, dotat d'un olfacte literari i editorial extraordinari. La seva reconversió al castellà, a final dels noranta, el va salvar. Va tenir l'enginy i la perspicàcia de fer coses complicadíssimes, i, alhora, de saber-les defensar. La seva part de *venedor*, el seu entusiasme per defensar les seves tries, eren magnífics. Hi ha hagut pocs editors capaços de promocionar els llibres que publicaven com ho feia ell. Jo crec que en els Monzó, Pàmies, Ferran Torrent, Galmés... hi va ensumar una possibilitat real, que després va tenir continuïtat en els dos primers.

Quaderns Crema és un dels pocs segells apareguts en aquella època que s'ha mantingut i que, a través d'Acantilado, ha crescut. Quan vaig tenir es-

crit *La primavera a Pequín*, l'hi vaig portar, com els altres llibres, fent-li avinent, però, que no sabia ben bé què era, allò: ell s'ho va llegir en quaranta-vuit hores. Això potser no és significatiu, però, vaja... Em va trucar i em va dir que ho editariem. Era un editor molt personalista, però puc donar fe que es llegia i guixava molt els originals.

Precisament et volia preguntar per això: ¿com actuava, en Vallcorba, quan li presentaves un original?

Es llegia a consciència els originals, i hi feia observacions. No puc afirmar que ho fes amb tot el que passava per les seves mans. Però, en el meu cas, sempre va ser així. En aquell moment, el de *La primavera a Pequín*, em va insistir, també, que li dugués un nou llibre de poemes. Quan finalment li vaig passar el manuscrit de *Seixanta-un poemes*, em va contestar l'endemà mateix. Un títol que ell, dissortadament, ja no va veure editat.

Una anècdota del seu rigor com a editor: *Dos dies més de sud* va sortir pels volts de la Setmana Santa del 2006. Recordo que el Jaume em va trucar i em va dir que, si volia passar per endur-me'n els exemplars que em pertocaven com a autor, ho havia de fer aquell dia mateix, perquè tancaven i ja no tornaven al despatx fins passades les vacances. Jo hi vaig anar a la tarda i, en entrar, vaig sentir que estava clavant una esbroncada a algú. En veure'm, se m'abraça, desolat.

«Hi ha hagut un autèntic desastre, aquesta gent no saben treballar...». El que passava era que faltava la pàgina de cortesia al final, i el llibre acabava de sobte: l'última pàgina corresponia a la del colofó. Va insistir que s'havia de tornar l'edició sencera als enquadernadors. Va tornar l'edició, i a ca l'enquadernador van trobar una solució intermèdia: enganxar una pàgina blanca, de cortesia, en l'última que hi havia, numerada. És un detall, només, si vols. Un de molts, que parlen del seu ofici escrupolós com a editor de llibres.

Penso que és bo publicar sempre en una mateixa editorial. Hi ha una uniformitat, i el lector em fa l'efecte que ho agraeix.

M'agradaria que diguessis alguna cosa de la teva pràctica poètica. ¿Com sorgeix, un poema? ¿Com l'escrius?

En el meu cas, crec que el poema neix d'una imatge, una imatge lligada molt sovint a les paraules. Això és l'ham, en la terminologia carneriana: la imatge formulada en paraules. Aquest és el desllorigador per construir el poema. La imatge pot ser recurrent, pot quedar travada, reparèixer en el poema. I les paraules serveixen perquè la imatge sigui la força impactant del poema. Moltes vegades aquestes imatges sorgeixen de coses vistes o de lectures. Les lectures són importants per a nosaltres, la gent que escrivim, ens proporcionen aquesta bastida de

les paraules. Per això hi ha dues coses que m'esperonen: els exemples que et mouen a escriure, que et donen *idees*, d'una banda, i aquí podria esmentar l'esperonament que trobo llegint Amikhai o Kavafis; i una altra influència, que no et dona idees sinó que et repta a veure com cal confegir l'escriptura: per a mi la subtileza de Carner, posem per cas, és més un estímul per la seva manera de construir els poemes, mentre que Riba més aviat és un repte per intel·lectualitzar els continguts del poema.

Com es combinen les dues coses, no ho sé ben bé. De vegades una imatge t'atrapa: recordo ara un poema d'Amikhai que parla d'una dona vella que arrenca les entranyes d'un pollastre. Fins i tot qui no ho hagi vist mai s'hi pot sentir poderosament atrapat. La potència que té la imatge de la mà dins la carcassa del pollastre per arrencar-ne el budellam i tota la resta d'entranyes està fora de discussió. Vaig llegir aquell poema, i la imatge, tan colpidora, m'ha quedat gravada. Ara cal veure si mai sortirà en un text meu. Podria ser útil per a una comparança en un poema parlant sobre la situació política que estem patint al país, posem per cas. Ja es veurà.

¿Apuntes en algun lloc totes aquestes imatges, aquests estímuls?

No segueixo cap mena d'ordre, en això: solen ser bocins de paper. De vegades duc una agenda,

una llibreta. Allà anoto alguna cosa. No hi tinc cap sistema, però. No soc una persona endreçada, en aquest sentit. Mira aquesta llibreta, per exemple. ¿Veus? Hi ha esbossos de dibuix, esborranys per fer un poema sobre Adam. Hi reflexiono sobre el primer dia d'Adam al món, com es desperta sense cap record. Em pregunto si sap parlar, que ja és molt suposar, perquè no pot saber què volen dir les paraules. Adam no té ningú a la vora a qui explicar res. No sé si Déu li explica de què va, tot això de la vida. Ignoro si, quan es desperta, està ajagut a terra, si sap que es pot incorporar... A partir d'aquesta situació còmicocrítica, puc fer una reflexió sobre la mateixa inconsistència de la nostra existència: tots som una mica com Adam, perquè no sabem què hi fem, aquí, ni a què treu cap, tot plegat.

Aquesta idea de la imatge adàmica ve d'algun vídeo de Dave Allen, un còmic irlandès que m'agrada molt. A partir d'una broma d'un dels seus monòlegs, en vaig treure un motiu, que podria tenir un desenvolupament en forma de poema.

En força poemes teus s'entrecreuen dues imatges, dos motius. ¿Podries explicar-ho?

Això passa, en efecte, en els llibres més recents. En part ve de la lectura i de la traducció, sobretot, de Seamus Heaney. Traduint *La llanterna de l'arc* em vaig adonar que ell ho fa sovint: hi ha dues imatges

que s'entortolliguen i que fan de mirall l'una de l'altra. Hi ha una altra cosa que em sembla productiva, literàriament: la introducció del joc de les persones. Que no sigui sempre un jo, un tu, un ell... que hi hagi un salt, i que, per això, es doni una certa ambigüitat: és a dir, que allò que descrius com una primera persona pugui ser també una tercera, posem per cas. Aquest recurs, al meu entendre, serveix perquè el lector sigui arrossegat cap a l'interior del poema. Si dius, per exemple, «el blau és més intens» és molt diferent de dir «el blau m'és més intens». En aquest darrer cas, hi ha algú que judica, que resulta afectat per la intensitat del blau. D'aquesta manera arrossegues el lector: i a mi m'interessa *construir* un escenari, com t'he dit. Imatges com aquestes serveixen per construir l'escenari. Un poema d'angoixa existencial personal —un poema celanià o com se'n vulgui dir— pot ser molt dur (pensa en César Vallejo), però alhora el lector pot concloure: quin home tan turmentat! El que interessa és crear un impacte en el lector, una implicació, esborrar la distància, que el lector se senti identificat amb allò que passa en el poema. Aquest joc, jo el trobo molt interessant. En el llibre de Heaney que esmentava hi ha una suite, «Clarianes», en què el poeta recorda, en un passatge determinat, la mare i ell de nen plegant uns llençols. Descriu perfectament aquesta operació tan quotidiana. Els llençols —descriu un vers— són fets amb

sacs de farina. Fins per a una persona que no hagi plegat mai un llençol, aquesta imatge és comprensible (en la meua opinió, les imatges d'un poema sempre han de ser comprensibles). El lector entendre l'acció, i deduirà que aquesta acció no és només donar un cop de mà a la mare, sinó que és una autèntica compenetració. Aquesta imatge dels llençols i aquella imatge de les patates pelades que es fan caure a l'aigua freda d'una galleda, una tasca que fan, ahora, mare i fill: «mai a la vida vam estar tan junts», acaba dient el poema. El lector s'hi pot sentir immediatament identificat. No hi ha res incomprensible, ben al contrari, però Heaney transporta la imatge vulgar de plegar llençols o de pelar patates a un nivell afectivament superior: el record i l'amor per la mare. Això, més d'amagat, Carner ho fa molt sovint.

Ara que esmentes aquest poema: hi ha tantes patates, en l'obra de Heaney i en la d'alguns altres poetes de la seva corda, que se'ls va titllar de *potato poets*...

Això va ser cosa de la crítica francesa. A mi la poesia més conceptual, estrictament verbal, no em commou; i, en canvi, les patates, per entendre'ns, sí. Em fa pensar en Maragall, això que dic, en el seu «Cant Espiritual»: «Si el món ja és tan *formós*, Senyor...», en què l'important és el món *formós*, no pas la transcendència ulterior. Si ets més hedonista, la

bondat, la bellesa, la felicitat són els elements que predominen en la teua consciència, i la gràcia de Maragall és, justament, aquesta: encaterinat amb el món, li costa de creure en la transcendència. La lectura de Maragall a mi em fa més vitalista, no més creient.

Alguna vegada tu i jo hem comentat el meu poema «Celler», situat explícitament a Gelida. Crec que la fortor del guant impregnat de most que s'hi descriu, per a algú que no ho hagi conegut, continua existint igual. El poema no va néixer per parlar de l'olor del most, o de la sentor dels cellers. Tot això ha de servir per reflexionar sobre els records, sobre què se n'ha fet: «l'olor esdevé pupil·la del temps». També és cert que, de vegades, llegeixes una mena de poemes molt contundents, destinats a provocar un impacte immediat en el lector. Jo mateix n'he escrit alguns, d'aquests. Però crec que són poemes més senzills de factura. I que tenen una mica de trampa: fer una cosa contundent és més fàcil. No cal carregar sempre les tintes, però pots buscar el més detonant, el llum més enlluernador. Aquesta és una temptació —hi insisteixo— en què he caigut de tant en tant (en poemes com «Aleshores» o com «Setmana Santa»). Quan hi ha, però, una certa complexitat, i això que et deia de les dues imatges, personalment n'estic més satisfet. Potser en aquests casos la subtilesa és més gran i la lectura, per tant, més estimulants.

A banda les facetes de poeta i traductor, també hi ha la de crític, que no és pas menor.

He de confessar que no sé mai si n'hauria fet, de crítica. Quan era estudiant, havia realitzat treballs que s'hi podrien considerar, de crítica literària. Alguns dels que ens demanava el doctor Antoni Vilanova, per exemple, m'agradaven força. Em permetien fer una anàlisi més aprofundida d'algun text. Això, però, era una imposició acadèmica. No em desagradava, però la crítica la vaig començar a fer perquè en *Papitu* Benet, als inicis d'*Els Marges*, em va demanar de firmar ressenyes. En vaig fer una sobre Vinyoli, una altra sobre Estellés, una tercera sobre J.S. Pons. Això era quan jo vivia a Eivissa, i ho feia d'una manera molt aïllada. Tenia només els llibres, i tot consistia a fer una anàlisi molt textual. La pràctica em va anar molt bé, perquè em va donar molta confiança. Recordo la de l'Estellés, que m'havia sortit molt llarga, massa, i que vaig acabar aprofitant per a dos articles. Després vaig començar a col·laborar al *Diario de Mallorca*, gràcies al Josep Albertí, que formava part d'un grup molt actiu i contestatari. També vaig col·laborar en el setmanari *Arreu*, del PSUC. I al *Diario de Barcelona*, que va tenir una agonia molt llarga. Quan el Tristán la Rosa en va ser nomenat director, va formar una secció de cultura, que coordinava Margarita Rivière. Hi vaig participar. Totes aquestes petites actuacions crec que em

van servir, ja l'any 79, quan vaig tornar d'Eivissa, per preparar-me les classes. La pedagogia també és un article que has de vendre, l'has de saber contextualitzar. Hi va haver altres capçaleres en què vaig col·laborar algun cop: *Saber, El Món... El Món* era un setmanari que tenia més vida de diari, hi escrivien Marc Soler, Josep Ametller, Jaume Fuster... Més endavant, quan Jordi Castellanos va crear la «Biblioteca d'Els Marges», a Curial, em va demanar d'aplegar els articles de crítica en el llibre *L'objecte immediat* (1991), que recull, també, altres treballs, com és ara pròlegs diversos.

¿Diries que el teu vessant de crític ha influït gaire en la teva poesia?

Crec que sí. El fet d'exercir la crítica t'obliga a llegir d'una manera analítica; i el fet d'exposar-ne el resultat em sembla important. Això pot conduir a diverses formes d'escriure, certament: hi pot haver una forma molt crítica, perquè et sents avalat pels teus coneixements crítics. O no: es pot donar un distanciament més gran entre la crítica i l'impuls pur de la creació poètica. En aquest país hi ha un exemple que admiro molt, que és el de Carles Miralles. Era un erudit de primera, i un home amb una gran capacitat per relacionar coses, tenia un gran coneixement del món clàssic, però també de la literatura contemporània. En el moment d'escriure versos, un hauria esperat

que fes una poesia intel·lectual i difícil. Però va tenir sempre la sensibilitat de saber que hi ha una part misteriosa que no cal justificar, que hi ha una part d'espontaneïtat que no ha de ser sacrificada. En general, diria que els poemes més bons sempre són aquells en què aquesta manifestació emotiva és més punyent i, per llimada que estigui, no està mai condicionada pel coneixement intel·lectual.

¿Hi ha un pla, en el que escrius? Quan vas començar a fer-ho, ¿vas dissenyar-te una bibliografia pròpia per escriure?

No hi ha hagut mai un pla preestablert. Quan era jove, pensava que potser escriuria narrativa, però no n'he escrit mai. No tinc aquesta idea d'una obra al cap. Confesso que, quan algú parla d'aquesta idea personal d'obra, més aviat sento esgarrifances. Per mi, el fet d'escriure respon més a la necessitat d'un moment. I el de publicar, al d'aplegar el que tens fet i et sembla mitjanament digne.

No has escrit narrativa de ficció, però sí de caire dietarístic. I, a més, està tenint un èxit provat.

Sí, els últims anys he publicat dos dietaris: *La primavera a Pequín* (2013) i *Un estiu* (2018). El dietarisme és un fet molt més tardà. Potser perquè hi ha un moment en què em sembla que els poemes em costen més. O, més que costar, potser descobreixo que hi ha

un tipus d'emoció que suscita el poema que acabarà sent repetitiva, i això voldria evitar-ho. La pràctica de l'escriptura m'interessa molt. I la prosa dietarística, en particular, encara més: el fet de prendre apunts, de reflexionar..., la barreja entre el jo i el món exterior, la fragmentació, la realitat esmicolada, a bocins... De fet tinc moltes idees per continuar fent coses en el futur, en aquest sentit, tot i que potser no del tot similars.

Hi ha hagut una primavera, un estiu. Ara tocaria l'hivern, la tardor...

Hi ha un dietari de quan vaig ser a Chicago, el 2015, que m'agradaria acabar d'arrodonir, i tot d'altres entrades de dietari, que podrien formar part d'algun nou projecte. I hi ha, encara, un projecte que vaig començar fa molt de temps: un llibre que potser es titularà *Tot desembalant la meva biblioteca. Una autobiografia en llibres*: es tracta d'una sèrie de textos que, de fet, són records evocats a través dels llibres. Els llibres que trobes i que et desvetllen una memòria determinada: les circumstàncies en què te'ls van regalar, per exemple, o on els vas comprar, o amb qui els vas compartir... No hi ha una crítica de llibres, sinó que hi ha records autobiogràfics suscitats sempre a partir de llibres. Els que ens llegia la meva mare quan érem criatures, els d'aventures que llegia jo mateix quan era un adolescent...

¿I quins d'aquests llibres memorables pots recordar ara mateix, a boca de canó?

Un de Kipling, posem per cas: *Just so stories*: explica, amb text i dibuixos, com li surt la trompa a l'elefant, per exemple, o la bossa al cangur, com apareixen les taques en la pell del lleopard, o com li creixen les barbes a la balena... És una obra d'una gran fantasia, molt bella i suggeridora, que jo associo a la infantesa. Quan hi reflexiono, aquest record d'infància està lligat a la traducció en castellà, *Precisamente así*, que és la que ens llegia la mare. És una traducció de Marià Manent, dels anys 40. El volum dels contes, el llibre físic, que guardo, vaig poder-l'hi ensenyar un dia al senyor Manent, que m'hi va fer una dedicatòria. Per a mi és una de les grans joies de la meva biblioteca, per tot el que em fa recordar.

Un dels textos que ja tinc gairebé enllestit, d'un interès potser més limitat (o estrictament autobiogràfic), recorda quan a final d'estiu anàvem a la Conreria. En aquesta casa on ens estàvem, l'antic propietari, el senyor Dalmasas, hi tenia unes caixes de núvia que eren plenes de llibres; la majoria, de propaganda britànica. Eren volums que cantaven les bondats dels aliats. Versaven sobre l'esforç de la guerra, el desplegament de la marina, tot això. He guardat exemplars de tots aquells llibres i ara m'adono que constitueixen tot un ideari filobritànic, amb els exemples de les institucions de la Commonwealth, l'elogi de la

defensa passiva, de la marina, dels sindicats... Fins i tot les fotos de dones que hi apareixen resulta que són clavades a com era la meva mare: les sabates, els vestits, els pentinats... A la primeria dels anys 50, aquelles eren imatges d'un món de fora. Vaig arrebregar tots els llibrets que vaig trobar, que encara eren a casa dels pares, i en vaig escriure un capítol. És aquest tipus d'evocació el que m'interessa.

Canvio de tema. Parla'm de les dones de la teva vida.

He estat casat dues vegades, però he conviscut amb més parelles temporades prou llargues. Suposo que la definició de les persones a través de les parelles és prou important. La convivència sempre t'aporta molt: pels estímuls, pel que l'altra persona representa, per les relacions que s'estableixen a partir d'ella i, si tens fills, no cal dir-ho.

Amb la Jackie, la meva primera dona, tenim encara una relació excel·lent. Ella es va tornar a casar, té fills i nets. Érem molt jovenets, quan ens vam casar. Vivíem els anys seixanta! En aquell moment coneixíem molt poc de la vida. El meu segon matrimoni va ser amb la Beth; ens vam conèixer a Barcelona el 1979. Com a mare dels meus dos fills, la relació és molt diferent. Ens vam separar l'any 1999 quan els fills eren petits. Les separacions, amb fills, sempre són més difícils. Tenim una bona relació,

també amb les famílies respectives, cosa molt important per als meus fills que tenen una gran família americana. No entenc gaire que algú pugui desconectar totalment no de la persona amb qui ha viscut, sinó d'aquest entorn de relacions familiars o socials.

A Eivissa vaig viure uns quants anys amb la Bernadette Serrahima, d'una família amb la qual sempre he tingut una amistat molt bona. Crec que aquestes relacions són importants. I és important que t'avinquis en qüestions que són intel·lectuals, socials, d'estil de vida, polítiques... També vaig viure uns quants anys amb l'Anna Aguilar-Amat, tots dos teníem fills de la mateixa edat, si fa no fa, i vam haver de trobar un pis on poguessin ser-hi tots quatre, quan coincidien. Van ser uns anys complicats, que ens van estressar força, però tots dos vam escriure prou i vam publicar dos llibres a quatre mans, *Coses petites*, que va editar l'olotí Miquel Plana, i *El plaer de la lectura*, un assaig sobre llibres que ens agradaven.

Ara ja fa gairebé deu anys que visc amb la Mireia Sopena. Ens avenim molt perquè tenim interessos molt similars, nosaltres dos: la literatura, el món editorial, els llibres... És una convivència molt plàcida, molt agraïda. Si jo estic desvagat, ella m'empeny a treballar, o a viatjar, o em deixa que a l'estiu baixi a la platja a torrar-me una estona amb un llibre. Crec que he tingut molta sort de tenir una parella tan bona, ara que em faig gran.

Vas tenir els fills ja de gran...

Sí, quan va néixer el meu fill gran jo ja tenia 47 anys. Quan ets pare ja de gran, has de dosificar més les teves energies. Però hi ha una cosa que, des del punt de vista personal, em sembla que és extraordinària: quan ja te n'havies ben oblidat, pots tornar a veure el món a través dels ulls de les criatures. Crec que aquesta possibilitat (o capacitat) de reviure la il·lusió, l'aprenentatge, la protecció, la descoberta del món, totes aquestes experiències, a través dels ulls dels nens resulta molt enriquidora. De fet, el contacte amb els alumnes —que sempre tenen la mateixa edat, mentre que tu ets, cada curs, un any més gran— també té aquest efecte.

He de dir, però, que la meua visió del creixement dels fills ha estat en part limitada per la separació: no els he tingut sempre a casa, però sí tots els dies que em tocava i les vacances, etc. Per tant els he vist créixer.

Els dos han tirat per un camí professional molt diferent del teu, ¿oi?

Sí, són més de ciències. Es dediquen a qüestions d'economia, empresarials, de finances. A més han tingut una sort afegida: la seva família materna americana és molt extensa. Nou o deu oncles i tietes, una família amb la qual han conviscut alguna temporada i amb la qual es tracten molt. No tenen pro-

blema amb l'idioma ni amb la cultura. I, en el món actual, això és un enorme avantatge.

Si no haguessis tingut fills, no ens hauries donat uns quants poemes magnífics sobre aquesta experiència, sobre la relació amb els teus.

Els fills et permeten, d'una manera directa, projectar-te no pas en el futur per veure com ets, sinó especular sobre allò que ells pensaran d'aquí a uns quants anys. Aquesta projecció en el futur m'interessa: de vegades penso què recordaran els meus fills d'aquí a trenta, cinquanta anys: serà ben diferent de com ho recordo jo, això segur. És el que expliquen poemes com «El meu fill assegut en un racó d'un restaurant d'aquí a cinquanta anys», de *Natura morta amb nens*, o «Clot», de *Seixanta-un poemes*. Tot això et treu l'angoixa de la gent que no té família, que no té fills, sobretot, i que de vegades tendeix a reconcentrar-se en les seves pròpies cabòries, en l'enyorament, en les malalties...

Recordo aquell poema de *Seixanta-un poemes* en què presentes el pretext d'un jove que remena dins un contenidor. Dones a entendre que és molt més escruixidora aquesta imatge del jove indigent que no pas si hagués estat un vell.

És que l'home gran ja ha viscut, ja ha fet la seva vida. En el cas del jove, no. Jo no sé cap on la vida

durà els meus fills. És la incertesa del futur. Jo rai, perquè ja he viscut, sé com han anat les coses. Però, pel que fa a ells, no puc saber com se'n sortiran. Em sabia molt de greu que acabessin tenint una sortida com la del jove del contenidor.

¿De què tens por, si és que tens por d'alguna cosa?

Deixa'm rumiar... Potser les úniques coses de què he tingut por són la malaltia, el dolor. I de la incapacitat per fer coses. Però en general no he tingut por, perquè no m'ha anguniejat mai no tenir feina, posem per cas, o no tenir diners. Econòmicament tinc més llibertat ara, de jubilat, que no pas quan treballava. Però, de jove, aquestes limitacions no m'amoïnaven: en cas d'urgència, sempre podies anar a casa d'un amic.

La por social dels diners, jo no l'he patida mai, perquè a casa he vist que sempre es guanyaven la vida. No hi ha hagut mai una angoixa per la feina. En qüestions laborals, els anys seixanta hi havia moltes feines i feinetes. Quan em vaig casar el 1966 anàvem molt justos, estàvem escurats, però, si ens calia anar a algun lloc, hi anàvem en autoestop. I quan vivia a Eivissa, recordo que un dia vaig anar al banc a veure què hi tenia: hi havia 1.000 ptes. Amb això vam anar a Formentera, i hi vam passar una setmana sencera. Ara que hi penso, sí que he tingut, potser, la por de tenir deutes. Trobo que només es poden endeutar els rics. Els pobres no s'endeuten.

Una por que deu tenir tothom és que la malaltia o la desgràcia caiguin en els teus fills. Que els pares es morin, quan ets gran, és llei de vida. Però que els fills morin abans que tu, no. Quan ho veus en algú, sembla molt injust, perquè el ritme de la vida es trastoca, no és el normal.

Reprenem el fil professional, Francesc: EUTI (Escola Universitària de Traductors i Intèrprets)...

Era l'època en què es van crear aquelles places de traducció del francès, anglès i alemany al català que et deia més amunt. I es va fer així perquè era una demanda dels alumnes. Allà de seguida vaig travar molt bones relacions, moltes amistats, em vaig implicar en les tasques. Era un moment de trànsit, es va fer el canvi d'Escola a Facultat, es va crear una àrea del coneixement, van sortir a concurs noves places, vam canviar d'edifici fins que es va fer el nou. L'Autònoma, en aquell moment, era la punta de llança dels estudis de traducció, però també de l'activitat universitària. Érem capdavanters en intercanvis d'alumnes. En el meu record, hi ha molts viatges a universitats de fora per veure com funcionaven. S'havia ideat una experiència fantàstica que al final no es va poder realitzar, i que era una mena de precedent dels Erasmus. Una universitat francesa, una d'anglesa i la nostra s'havien posat d'acord per oferir quatre anys d'estudis mancomunats. L'estudiant

català havia de fer un any a la pròpia universitat, un segon a l'anglesa, un tercer a la francesa i l'últim, aquí, de nou. Al final havia de tenir la titulació de les tres universitats. Se'n va arribar a fer una prova, però crec que l'administració no ho va voler validar. Hi havia com una mena de desig de fer coses, de trencar motlles, que va durar el que va durar. Fins que les estructures administratives van començar a transformar-se i van anar creant les seves metàstasis. El moment, però, va ser molt bo. A la universitat, quan hi vaig arribar, la directora era russa, i el sotsdirector, Sean Golden, irlandès (expert en sinologia). Es van introduir molts estudis. A més, es tenien en compte les especialitats de cada professor. Tot plegat era molt estimulants: la varietat de gent, de capteniments, de conceptes, d'influències...

Això va créixer, va agafar volada, però amb la crisi de les universitats va quedar tot malmès. Per la meua experiència com a degà, per la que es deriva d'haver treballat en màsters diversos, penso que la universitat s'hauria de netejar molt per dins, caldria simplificar-ne les estructures... Va augmentar també molt el nombre d'alumnes. Els anys que jo hi he passat potser han estat els anys d'or, i en això també he tingut molta sort.

De l'Autònoma han sortit grans traductors actuals com Xavier Pàmies, Jordi Martín Lloret, Albert Nolla, Bel Olid... Hi havia, a més, un gran dinamis-

me que anava més enllà de les aules. El Joan Fontcuberta, per exemple, va traduir la sèrie *Sí, ministre*. I moltes de les sèries infantils de TV3, les traduïen gent que treballava a la facultat.

¿Fins a quin any t'hi vas estar?

Fins al 2015, amb interrupcions. El curs 1989-90, el vaig passar a Essex i el 1998 vaig anar a la Institució de les Lletres Catalanes en comissió de serveis, fins al 2004. Cal explicar-ho, això: els que som funcionaris, si l'administració ens reclama, podem gaudir d'una comissió de serveis. La teva plaça l'ocuparà algú, però, si plegues del càrrec que t'han demanat d'ocupar, pots tornar l'endemà mateix a la teva plaça d'origen. Quan vaig anar a la ILC, jo era president de l'AELC per la mort sobtada del Jaume Fuster. Jo feia anys que anava a la ILC com a representant dels traductors. Havíem tingut una picabaralla per una campanya dels escriptors que substituïa la de l'escriptor del mes. El cas és que hi havia hagut aquest petit enfrontament, i suposo que en aquell moment en Villatoro, que era el director general, i el conseller Pujals, van decidir que l'Associació d'Escriptors podia resoldre la situació. Em van proposar de dirigir la ILC. Els vaig respondre que em calien dues coses: d'una banda, que es convoqués el Consell Assessor per aprovar la proposta; i, de l'altra, vint-i-quatre hores per parlar amb els de casa, amb

l'AELC i amb la direcció de la Facultat. Hi va haver Consell Assessor (hi figurava, entre altres membres, el pare Batllori), i així va ser que hi vaig entrar, l'estiu de 1998. En vaig plegar el 2004 i em vaig reincorporar a la universitat, després de mig any sabàtic.

¿I com et va anar, la gestió?

La gestió administrativa i literària van anar molt bé. La qüestió política, depèn. Les bregues entre l'ajuntament socialista de Barcelona i la conselleria convergent eren èpiques, i inútils. Vaig ser a la ILC en el temps dels consellers Pujals, Vilajoana i Mieras. Amb el primer, m'hi vaig entendre bé, i vam començar a organitzar coses interessants. Amb el conseller Vilajoana, hi vaig tenir molt bona sintonia. La meva percepció de la política convergent era que els que manaven volien que no hi hagués problemes, que els creadors fessin com més millor, però que no creessin conflictes. En aquell moment, la ILC tenia un pressupost molt raonable, amb el qual es podia treballar prou bé. Hi havia campanyes d'escriptors a les escoles, la de l'escriptor del mes... De vegades, alguns problemes venien de fora: era més difícil la relació de la Institució amb els mitjans de comunicació, o amb el món de l'ensenyament, que no pas, estrictament, les campanyes que posàvem en marxa. En recordo una que es va dir «Poesia a la sala d'espera»: es distribuïen gratuïtament uns fulletons amb

poemes als CAP del país. Recordo que, entre altres, hi havia un poema de Miquel Bauçà. Es podien fer moltes coses, llavors. En aquest moment també van començar les trobades d'escriptors, els seminaris de Farrera... A Edimburg, havia anat a la Scottish Poetry Library per conèixer què feien. Hi treballaven dues persones. Feien una gran divulgació de la poesia amb uns mitjans útils i a la vegada molt modestos. Això per a mi va ser un exemple. Allà se'm va acudir de muntar els seminaris de Farrera, i l'Anna Crowe i l'Stewart Conn van ser els dos primers poetes convidats —escocesos, en aquest cas—. L'Stewart havia estat presentador de ràdio i televisió.

Els seminaris de Farrera han estat un petit miracle. ¿Com et vas arribar a posar en contacte amb en Lluís i la Cesca, la parella ànima de la casa?

El contacte me'l va proporcionar l'Àlex Susanna, que coneixia el centre. El Lluís em va dir per telèfon: tenim unes cases, deixem que la gent dormi i treballi aquí. Vam pujar-hi amb cotxes particulars. Hi havia molta bona voluntat, i per això ha anat continuant. Com t'he dit, era una època en què es podia treballar bé, perquè hi havia prou diners. I trobaves gent amb capacitat, que hi ajudava. L'Imma Tejero, per exemple, duia la campanya de l'Escriptor del mes. Coneixia tothom. O la Iolanda Pelegrí o l'Ester Valls. Persones molt capacitades. O l'Albert Ibáñez, que havia

treballat amb en Tísner i amb Jordi Pere Cerdà. Va ser l'època en què es començava a informatitzar el «Qui és qui». La ILC podria ser una part molt important i activa del Departament de Cultura, però hi ha moments en què aquests engranatges administratius són complicats. La xarxa de cases d'escriptors, per exemple, també va iniciar-se en aquests anys. Hi ha gent que pensa: «Voldria una fundació per aconseguir tal cosa.» Però l'administració no pot comprar una casa i mantenir-la... Obrir una fundació és una operació molt complexa. Els arxius dels escriptors estan millor a la Biblioteca de Catalunya, o a l'Arxiu Nacional de Sant Cugat, o en qualsevol institució nacional. El problema és que, sovint, hi ha gent que hi vol fer diners, en tot això.

Una de les campanyes que, des de la ILC, va tenir força impacte va ser aquella de l'escriptor convidat.

Ja existia de l'època en què l'Oriol Pi de Cabanyes dirigia la Institució, i vam recuperar-la. David Leavitt havia estat el primer. Això, que és molt atractiu, s'ha de fer molt bé: cal involucrar-hi l'editor, els mitjans de comunicació... No sempre pots convidar una figura internacional reconeguda, perquè potser no es vol estar tot un mes aquí. També va passar per Catalunya Octavio Paz. D'aquesta campanya, no se'n va parlar prou. A la meua època de director, va venir Siri Hustvedt, la Nawal al-Sa'dawi, i una poeta

alemanya, Ursula Krechel. El període de l'estada era variable, en funció de les predileccions de l'escriptor/a. Vivien en un apartament llogat, davant correus. Després de passar un temps entre nosaltres, però, perquè la campanya fos útil, hauria calgut que els escriptors parlessin de l'experiència i, a la vegada, fer-ne el seguiment. Tot això depèn molt del tracte personal amb la gent.

Quan va entrar el tripartit a la Generalitat, es va fer una esbandida total, al cent per cent. L'actitud era que tot el que hi havia era podridura convergent. I ho diu una persona d'esquerres! Els convergents tenien més tolerància amb la discrepància ideològica. Els membres del tripartit, en canvi, van actuar d'una manera més sectària. En aquell moment, es va fer una estranya combinació per no haver de treure'm a mi. Es va promoure una col·laboració amb l'Any del llibre i la lectura, una idea del conseller Jordi Vilajoana, que l'Ajuntament de Barcelona va copiar (afusellar, de fet). Quan l'Ajuntament ho va organitzar, la Generalitat s'hi va afegir. Jaume Subirana va passar a ser director de la ILC, i jo em vaig encarregar de la coordinació de l'Any del Llibre i la Lectura des de la Generalitat. Això va ser bo per a la ILC perquè el pressupost que es va donar per a l'Any del Llibre i la Lectura va quedar en el pressupost de la ILC durant un temps. Encara més: va créixer de volum gràcies a això.

La ILC, en definitiva, és un òrgan clau, en la cultura del país. Allò que fa un temps se'n deia una *estructura d'Estat*, ¿oi?

Ja ho crec. La recuperació de la Institució de les Lletres Catalanes, creada en temps de la República, va ser una pensada del Congrés de Cultura Catalana, l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana i el PEN Català: s'intenta trobar una estructura dins l'administració, o més pròxima a l'administració, que pugui servir per donar impuls a la literatura, mentre que les associacions havien de tenir un paper més sindical de defensa dels drets dels escriptors. En el moment de la fundació, a Max Cahner no li feia gaire gràcia, perquè, en la idea ordenadora del conseller Cahner, això era un bolet, amb un passat dramàtic i gloriós. La ILC, per exemple, havia publicat llibres. A ell, a Cahner, no li acabava de fer il·lusió, perquè era un ens independent. L'administració hi és, bàsicament, per posar-hi els diners. La gran lluita de la ILC ha estat sempre la seva independència. Per tant, ¿quina relació ha de tenir amb el departament de cultura, que, al capdavall, n'és la font de finançament? Vet aquí la qüestió. La connexió més gran o més petita amb el Departament, doncs, acaba sent la mare dels ous. Aquí patim la manca d'una cultura democràtica com la que existeix a Anglaterra, on l'Arts Council fa un paper molt rellevant. El respecte a les institucions a les quals

dones suport sempre resulta poc o molt problemàtic. En la meva etapa diria que la independència va ser més gran.

La ILC ha fet prou bé un paper pancatalanista, del tot necessari per a la nostra cultura, i que no ha realitzat només una política de cara a l'aparador editorial o de cara als grans autors o els més coneguts o reconeguts. En moltes campanyes, hi han participat escriptors de literatura juvenil o infantil, no sempre primeres espases. Considero que això és bo.

En la teva etapa professional, ¿on t'has sentit més feliç —o allò que fa unes dècades se'n deia més *realitzat*?

A la ILC hi havia feines que m'agradaven molt: la de pensar campanyes, la de concebre exposicions, per exemple. A l'ensenyament sempre m'ha atret la possibilitat de fer cursos que no fossin reglats, que no tinguessin un programa preestablert, que poguessis proposar als alumnes coses que se t'acudien o que t'interessaven i que ells t'hi acompanyessin. En els últims anys, a la facultat, sobretot en els cursos de màster, m'ho passava molt bé. També m'ha agradat molt el temps que vaig fer d'editor a Edhasa: triar títols, mirar traduccions, redactar solapes... són feines que feia amb molt de gust. Em sembla que en totes aquestes accions que dic hi ha una qüestió de generació, de producció d'alguna cosa a partir d'una

idea. Com l'escriptura mateix. Tant és si es tracta d'un programa, d'un acte, d'una col·lecció de llibres o d'unes lliçons sobre alguna matèria que representa un estímul intel·lectual per a tu mateix i que ho pot ser, també, per als teus alumnes.

Com a traductor...

La feina de traducció també té aquest punt de generació que deia, però, alhora, hi ha una part molt esclava. Una cosa és dir que et posaràs a traduir una obra, però una altra de diferent és posar-t'hi, enfrontar-te als problemes que el llibre en qüestió planteja. Les traduccions queden, i queden inscrites en el paper. Són part del que has fet.

Tu has estat un traductor molt divers, quant a les obres que ens has donat.

Sí, he traduït llibres que en algun moment m'interessaven. Pound, per exemple: va ser la meva dèria personal per una figura que, quan es parla de la poesia angloamericana del segle XX, sempre hi és, un autèntic pivot. Fixa't en l'edició de *The Waste Land*, que és tant un llibre d'Eliot com del mateix Pound. Que Eliot tingués aquest tramoista al darrere és molt rellevant. O l'afició de Pound per l'Orient: tot això m'atreia. Però també he traduït llibres d'encàrrec: totes les traduccions et serveixen, totes t'ajuden a llegir molt a poc a poc. En algun moment

t'adones que traduir serveix per introduir al públic llibres que a tu t'han agradat (i, doncs, et preguntes, ¿per què no poden agradar a altra gent?).

En una altra línia, encara hi ha molta gent que em coneix pel fet d'haver traduït *El Senyor dels Anells*, gent que el van comprar de joves i que en recorden la lectura. Em complau aquest reconeixement dels traductors. Hi tinc una relació de molt d'afecte, amb la pràctica de la traducció. Sempre havia pensat que, en jubilar-me, m'hi dedicaria més. De moment no ha estat així. Potser he passat més temps escrivint i badant. Hi ha coses que encara faria, però: un relat de Henry James, per exemple.

¿I què me'n pots dir, de la teva pròpia obra poètica traduïda?

D. Sam Abrams va traduir *L'edat d'or* en aquella sèrie mítica de l'Institut d'Estudis Nord-americans. Anna Crowe ha traduït alguns poemes meus per a una revista i en una antologia de la poesia catalana que va fer amb Iolanda Pelegrí. Als EUA, sortirà el 2019 una antologia de poemes meus, firmada per Cyrus Cassells. És una antologia de diversos llibres. El Cyrus és un home molt actiu, que ha traduït Salvador Espriu. Va arribar a conèixe'l, l'Espriu, i ell mateix ha escrit diversos llibres de poemes. En castellà, *L'edat d'or* es va publicar a València, en traduc-

ció de Vicente Gallego i Xulio Ricardo Trigo, i hi ha, també, íntegrament, *Focs d'octubre*, a Linteo, amb traducció d'Àngel Paniagua.

Deixa'm que canviï de tema. El poema inicial de *Natura morta amb nens* es titula «Objectes», i tracta de la importància de tantes coses en la nostra existència: un anell, una arracada... La teva poesia n'és plena, d'objectes. ¿És allò que deies més amunt de dibuixar un escenari que el lector pugui reconèixer?

L'escenari és una cosa i potser els objectes són una part o un substitut de l'escenari. Els objectes tenen un valor simbòlic i un valor històric, que en el moment que el trobes apelen a molts lectors. A «Objectes» són un anell, una arracada, objectes petits. «Sabonera» parla d'aquelles boles de vidre que hi havia abans, amb sabó dins, un objecte desaparegut, perquè a més veies la consistència del sabó a través del vidre. L'evocació d'aquest objecte et permet de connectar a través de l'objecte amb el lector. «Estenedor» es refereix a un objecte que tothom ha tingut o ha vist, i això facilita la construcció del poema. I n'hi ha d'altres: un ocell, una planta... Tant allò que deia de l'escenari com això altre de l'objecte: al capdavant el que es vol és fixar l'atenció del lector en alguna cosa que li és coneguda. Això permet ampliar les reflexions que vulguis fer en el poema.

El cos: la teva poesia hi ha reflexionat a bastament. «Afaitat», dins *L'edat d'or*, el vas escriure quan comptaves quaranta anys: «l'aliança amb el cos ha començat a dissoldre's»; «Interrogació del cos», de *Natura morta amb nens*, a cinquanta-sis anys: «Sempre hi ets i no dius res».

Jo crec que el cos, d'entrada, el mirem com una cosa gairebé externa. Allunyada de la ment que pensa o del jo que copsa el món, i aleshores quedem embadalits de la noia que surt de l'aigua o de la dona que dorm al costat nostre. No pensem mai que nosaltres tenim un cos que suporta la nostra consciència. Hi ha moments en què aquest cos que hem donat per descomptat comença a patir l'ús, el desgast, les xacres pròpies de l'edat. De primer, superficialment, però més endavant això s'intensifica no tant pels mals que puguis tenir, o no tan sols per això, sinó també pel desconcert que et causa descobrir-te canvis en el cos, canvis d'alguns elements que sembla que vagin a la seva. Curiosament, tinc la impressió que la poesia parla poc del cos, en aquest sentit. Hi ha poètiques que són autoretrats voluntaris; però autoretrats del cos, fets de descripcions físiques en sentit estricte, n'hi ha ben pocs. Fins i tot en el Barroc el cos és el d'un altre, en un sentit moral. Com si el mirall no existís. Això ho trobo interessant. Com trobo interessant la reflexió biològica que la vida és una mena d'estupidesa: comença, tira endavant,

creix, pateix una decadència i aleshores es multiplica, però la capacitat dels éssers vius —que deu ser un afany d'eternitat— és tan limitada... Les persones vivim, aprenem tot això, per deixar de ser. La raça humana, com a ens animal, és depredadora, però no ha aconseguit fer grans coses. Això deu estar inscrit en el nostre cos. Així com la vida ignora sempre la mort, i no som mai conscients del tot de la mort, no vivim per a la mort, crec que el cos fa una mica el mateix. Intenta subsistir, hi tenim una relació rara. Però tots segurament tenim la mateixa relació amb el cos.

Voldria que em parlessis sobre la bellesa, «la traïdora veritat de la bellesa», en paraules d'un poema teu. T'hi has referit sovint, en els teus llibres. ¿Que ets? ¿Un hedonista?

Potser sí, que ho soc: un hedonista de la vida en general. L'escepticisme davant la transcendència de la vida et fa aprofitar els bons moments, i mirar de trobar-los. Crec que hi ha una sèrie de bons moments, de plaers, que són molt diferents per a cadascú, i que val la pena ser-ne conscient quan en pots gaudir. Sigui la bellesa dels cossos, que canvia amb l'edat...

... ¿vols dir la pròpia consideració sobre la bellesa?

Sí, i els models històrics, esclar. Pensa, per exemple, en els cossos rubensians. O en la bellesa

molt més prima de fa un temps, un model que tinc la impressió que comença a desaparèixer. O pensa en el culte a la joventut: hi ha molts vells que volen semblar joves, i això provoca un cert ridícul. Però també hi ha la bellesa de la natura, dels objectes, que proporcionen els instants de plaer, de felicitat. Dormir quan tens son; banyar-te quan tens calor; menjar quan tens gana; llegir, per als qui ens agrada fer-ho. No privar-se de tot això: no sé si ho podem considerar hedonisme. I no martiritzar-se, nosaltres que, precisament, venim d'una cultura en què el sacrifici era imposat per guanyar una eternitat feliç. Això també, en part, ha canviat, i justifica que la gent vulgui anar a la seva i aprofiti els moments bons.

¿Reprenem el fil de la cronologia? ¿Què ha passat, aquests últims anys?

El 2004 plego de la ILC, torno a la Universitat. Aquí, els últims anys, vaig tornar a tenir força feina. Vaig fer de degà de la facultat, em vaig encarregar de dirigir un màster sobre traducció i estudis interculturals.

Aquests últims anys han sigut de grans canvis a la universitat: sobretot, pel creixement en nombre d'alumnes. En el cas de la Facultat de traducció, per la implantació dels plans de Bolonya: jo, en principi, no n'era contrari. Aquí l'Estat espanyol ja en va fer una adaptació, perquè els poders fàctics són massa

grans i ningú no gosa fer endreça. Aquests canvis també tenen a veure amb el canvi del tipus d'alumnes que surt del batxillerat, el canvi general en l'educació, i després l'arribada d'alumnes estrangers (per exemple, pel màster). Va créixer molt, aquest màster, amb gran aflluència d'alumnes xinesos. En aquest sentit, la universitat va poder veure unes modificacions que es produeixen al món. Els alumnes xinesos venen aquí perquè són molts, i perquè els interessa tenir un títol expedit als EUA o a Europa. A més, disposen de diners i poden pagar uns preus que els d'aquí ni pensar-hi. Tot això també s'ha d'explicar. No vol pas dir que els xinesos siguin molt rics, no: són de la generació dels fills únics, la qual cosa vol dir que tota la fortuna familiar va cap a ells. La inversió en educació i en un pis és essencial. Els pares no tenen més fills, i ja tenen un pis. I llavors els estalvis van al fill o a la filla. Aquests nous estudiants van fer canviar alguns elements dels nostre ensenyament que dona per descomptades moltes coses. Aquesta cultura és com és, i tu vas pujant graons, sempre dins del mateix sistema. Quan et trobes davant gent a la qual has d'explicar què vol dir la Santíssima Trinitat o la Reconquesta o la Revolució industrial, és evident que l'educació ha de començar a fer-se d'una manera diferent. En una classe els parers poden ser molt diferents del que han estat tradicionalment. No pots donar res per descomptat.

Això per a mi ha estat molt interessant. Un any vaig anar a Pequín, després un semestre a Chicago. Tot això formava part del desig de veure com és l'ensenyament per dins. La lliçó magistral que podries fer a Barcelona o a París, a Chicago o a Pequín no funciona (o no ho fa de la mateixa manera).

Hi ha molta gent del ram universitari que està emprenyada. A tu no t'hi veig gens.

No serveix de res estar emprenyat amb el món, que ha canviat molt. Fa poc vaig veure un vídeo sobre el Joan Foncuberta. Abans jugàvem al carrer i ens fèiem les joguines. Et podies fer, per exemple, una espasa. Hi havia aquesta capacitat de construir, de fer, quan els nens, ben bé fins al catorze anys, eren un món a part del dels adults. Els nens no formaven part de la societat, no entraven en la vida adulta. No hi tenien res a veure. Ara les criatures formen part del món. Les distàncies, han canviat enormement. Crec que tot això és bo. Que la gent jove busqui informació a través d'Internet, potser només a Internet: ells ho fan així. I no sé per què hi hem de trobar pegues.

No sé si tot això té a veure amb la poesia, però crec que encara no som prou conscients que la revolució electrònica és una autèntica revolució, i que ha creat una frontera de coneixement entre la generació que ha crescut amb Internet i la que no.

Digue'm alguna cosa de les èpoques de la teva vida, però en un sentit diferent de com ho has fet fins ara en aquest relat. ¿Les pots considerar en perspectiva?

La infantesa és una època feliç. Però també té una mica de patina de tristor. La meua idea de la infantesa és aquesta: era un món que representava un niu, però no en sabíem res. I una part de l'adolescència, també. Una ignorància patètica: del que vol dir treballar, per exemple, dels esforços que cal fer... La joventut és una època molt bona, i els seixanta van ser, també, uns anys molt bons. Època d'ideals de canvi, de possibilitat de canvi. Hi havia un descobriment. Després hi ha etapes de consolidació. Però aquestes últimes més aviat m'han fet una mica de por. Perquè pensava, posem per cas: ara tens una plaça d'institut. Inevitablement pensava: ara ja seré sempre aquí, i no me'n faran mai fora. Tenia tot això assegurat, abans de tenir els fills. I podia escriure, aquí i allà. Al capdavant, que pesat!, pensava. Els fills són un motor molt poderós perquè et canvien. El món es relativitza, quan tens fills. I aquesta relativització—que també ve per altres factors: canvis de feina, de residència—em sembla que és bona. De tot això he aconseguit salvar els llibres. Els llibres han estat una àncora que he anat carregant sempre amunt i avall, i això és el que ha quedat. Fins i tot com a experiència vital: en les separacions, sempre

traumàtiques per a les dues persones, perquè és posar un final a uns projectes. Però fins i tot després de posar un final a uns projectes... hi ha la idea que te'n pots sortir, que te n'acabaràs sortint.

N'has parlat, escrit, molt, sobre el passat. Però no pas d'una manera nostàlgica, em sembla.

A mesura que et fas gran, hi ha més passat. La nostra manera de fer està feta del passat, d'un passat que és molt llarg (que inclou les èpoques dels nostres pares, els nostres ancestres). Tot això reviu en nosaltres, nosaltres en som testimonis. A mesura que et fas gran has de poder donar fe de les coses que han existit, i que han estat d'una certa manera. La *presencialitat* total, el fet de mirar només el present, t'obliga a fer aquests salts al passat.

Potser també passa perquè, si tens menys futur, et preguntes més per què ets com ets.

El meu pare era una persona que no tenia cap mena de pretensió. Li agradaven la família, els negocis, però no tenia cap passió especial per res: la més gran, ajudar la família. Era un home que no recordo mai que hagués dit: «Avui he anat a un restaurant a fer un tiberi.» Jo tampoc no he viscut gaire aquestes coses una mica grandioses; pensar, per exemple: «Tens seixanta anys, o els que sigui, i encara no tens tal cosa.» Més aviat al contrari: els anys d'Eivissa més aviat vaig patir per no tenir diners per fer deter-

minades coses. Els cotxes que he tingut sempre han estat de segona mà, i no he comprat mai quadres. És curiós: hi ha gent que no és rica, però a qui agrada poder dir: «He comprat un xampany que val tant...»

Abans ho apuntàvem, però ara potser podries parlar amb més deteniment dels teus llibres de prosa...

Són una excrescència, en els últims anys, perquè he tingut més temps per escriure i més temps per observar. De la mateixa manera com no em veig fent una novel·la, sí que em veig prenent notes i desenvolupant-les en prosa. I això que en *La primavera a Pequín* vaig prendre les notes expressament: en anar-hi ja tenia al cap que faria el llibre. No era la primera vegada. Ja ho havia intentat, però mai amb la mateixa persistència. Això ho he continuat fent, i tinc coses diverses. *Un estiu* torna a ser el mateix: agafar materials perquè això tingui un ordre. En *La primavera*, en soc conscient, perquè vaig fer un dietari. Ja que vas a un lloc on no havies anat mai, em vaig adonar que el que jo apuntava no era el que es dona com a informació en una guia turística; les meves anotacions tenien més a veure —i és que eren molt reals!— amb el que podria haver anotat qualsevol altra persona. Jo tampoc no tinc un esperit especialment aventurer per entrar en llocs secrets, embolicats... Llavors vaig pensar: hi falta alguna cosa. I hi vaig incloure els somnis i els poemes. Tenia clara

la idea de la construcció. Volia crear un llibre que pogués arribar a tenir un interès literari. Amb un punt d'estranyesa, que són els somnis. Amb un de lirisme, que són els poemes traduïts. I tot això cosit pel fil del relat de l'estada allà. Això em va agradar. És una naturalesa de composició molt diferent de la d'escriure un poema. Llavors t'assalten els dubtes: si això que per a tu està bé, la gent ho llegirà amb gust. Quan el vaig portar al Jaume, vaig suggerir-li que no sabia ben bé què era, allò. Si era un llibre per publicar, que la gent podia llegir...

Un estiu, ¿potser és més unitari?

En aquest llibre, hi ha dos relats molt diferents: el dels amics que desapareixen i el de la narració de la platja. Però també hi ha altres elements que formen part de la meua vida. Una amiga amb qui ens coneixem molt em diu que hi surten molts noms que no sap qui són.

No hem parlat de religió... A *Un estiu* t'hi mostres clarament, en aquest sentit. T'hi despulles.

Per mi el món de la història sagrada és molt viu. No perquè jo sigui una persona religiosa, sinó perquè forma part de la meua infantesa, de la meua formació. Diria que fins al Renaixement, la mitologia grecoromana era un punt de referència comuna. Si es parlava de Zeus, de Venus, de Júpiter, la gent sabia

de què es parlava. Tot això en la cultura europea. Després la religió va substituir aquesta hegemonia mitològica. En una gran pinacoteca, hi trobes, sobretot, mitologia i religió. Això ha arribat fins als anys seixanta, la societat de consum ho ha substituït. Pel consum, esclar. Per mi la primera mostra de trencament amb aquest món és la cançó de Sisa «Qualsevol nit pot sortir el sol», que està poblada, de punta a punta, de personatges de la mitologia infantil. Ara els nens d'arreu poden parlar de música, de referents culturals, que són pel·lícules, grups musicals, etcètera. Els nostres fills ja no saben que aquell home barbat que du unes claus és sant Pere; que santa Eulàlia, en canvi, porta unes palmes. I santa Llúcia, una safata amb uns ulls.

Aquests elements hi són. I en part hi són per la importància que la religió ha tingut en la meua formació, i, per tant, jo tinc un rebuig molt fort contra la religió en general. En aquests últims anys, veient les barbaritats que es perpetren en nom de la religió, encara em bull més la sang.

A propòsit de Lot, posem per cas. La Bíblia és plena de mentides. La dona de Lot que es gira per recordar la casa d'on ve és condemnada. La memòria històrica, per tant, és condemnada. El catolicisme ha fet servir això: les dones són tafaneres. És el que diu! La Bíblia assegura que Lot tenia dues filles, que emborratxen son pare perquè les prenyi.

Ara poses això mateix en una pel·lícula, i ets condemnat immediatament.

Tinc un poema sobre el lladre bo, que jo comparo amb els joves que fregaven els parabrises als semàfors. El lladre bo que veu l'altre que desvarieja. Ens recorden sempre el sacrifici de Jesús, però allà mateix hi havia dos lladres dels quals no parla ningú. En aquest sentit, la història sagrada és un pou d'imatges. A més, com deia més amunt referint-me als objectes: tu esmentes totes aquestes imatges i el lector que té aquesta cultura va *omplint* l'escenari.

El cine, ¿ha estat important per a tu?

No he estat mai una persona molt cinèfila. La influència d'aquest art ha estat menor en la meua obra. He vist moltes coses, però no he estat un gran apassionat del cinema, menys encara del teatre. Per una qüestió: amb el cine hi quedo atrapat. Per les condicions d'aquest: el teatre no me'l crec. Sempre hi veig uns actors fingint, fent comèdia. La distància entre l'escenari i l'espectador em sembla molt gran. I em costa fer l'exercici d'anar cap allà. El que més m'ha agradat és la pintura i la música. Música de tota mena: jazz, pop, però també la música clàssica. Com si es tractés d'una mena de longitud d'ona del meu cap. I la pintura, esclar. Si volto pel món, el primer que faig és anar a un museu. Potser també tinc més educació o sensibilitat visual. Tot i que també

he de dir que els museus em cansen. M'agrada anar als museus i anar a veure algunes coses determinades. Al Prado, els Velázquez. O els Turners que hi ha a Londres.

Parlant de pintura, tens uns quants poemes sobre quadros.

En els primers llibres, recordo que n'hi ha un sobre Brueghel, un altre sobre Van Gogh, el dels Cloisters; un que parla de pintures egípcies... Sí, potser això és així perquè també tinc més memòria visual.

¿I quines altres aficions tens? ¿Què t'agrada fer, en el lleure?

Passejar per les ciutats. No soc un passejant de camp. M'agrada badar, mirar la gent que passa, o treballar-hi. Comprenc que amb una llibreteta o un ordinador es pugui escriure en un cafè. Inventar històries veient la gent que passa. Viatjar m'ha agradat sempre, però amb l'edat em cansa més. No ho he fet mai a l'aventura. Tot i que he viatjat prou per tenir alguna aventura. M'agrada ser en un lloc, sortir, passejar. Agafar el cotxe i anar una mica a la babalà, ho he fet, també, esporàdicament i no m'ha desagradat: vas a una zona, fas excursions, coneixes els entorns.

Fa pocs dies, a Barcelona, havia d'anar a buscar uns resultats mèdics, al carrer Balmes. M'hi vaig

arribar a peu. Després vaig anar al Tanatori de les Corts. I d'aquí a Collblanc. Aquí ja tenia gana, perquè eren les dues. Vaig agafar el carrer de Sants, hi vaig trobar un bar, m'hi vaig asseure, vaig anar a la plaça Espanya. Hi vaig descobrir una botiga que tenien coses de màgia religiosa: vudú, encens, elixirs per a l'amor i el desamor. Aquests passejos els puc fer en ciutats que conec. A París, per exemple, quan hi he estat m'agrada voltar per una zona determinada. I disfruto mirant la composició urbanística de la ciutat, la dels diversos edificis...

Si haguessis de triar una ciutat del món que no sigui Barcelona, ¿quina seria?

Londres, que conec molt bé. Però hi fa un temps atmosfèric criminal. Plovisqueja, es fa fosc aviat. Roma també m'agrada molt, i el temps s'assembla més al que tenim aquí. Nova York està molt bé si tens un gran patrimoni, i si hi pots disposar d'un gran pis, amb una biblioteca. Hi ha ciutats que ens han escopit enfora, en les quals no podrem viure mai.

El país viu uns temps convulsos...

Mira, fa poc consultava un llibre sobre Joan Triadú: davant el catastrofisme de la gent, quan penses en les generacions que al febrer de l'any 39 feien classes al menjador de casa seva, a estudiantets o a senyoretes de la parròquia per explicar-los el plural

de les paraules... això durant 40 anys! Aquesta és una força del país extraordinària. Mentre hi ha hagi gent anònima que mantén les tradicions, els costums, la llengua, el país tindrà una ànima que s'aguantarà. Com totes les ànimes, és inaprehensible, i es pot veure de moltes maneres. Però crec que, en el cas del català, cal saber connectar amb aquesta ànima, que existeix i que, per a nosaltres, que ens dediquem a les lletres, és riquíssima. No sols és milenària, sinó que té, al llarg dels segles, moments extraordinaris. No hi ha universalisme més encertat que aquell que parteix de la tradició pròpia i sap enllaçar els seus referents locals amb els d'altres països. No podem llegir Valéry sense haver llegit Riba, posem per cas, o no podem conèixer Rilke sense, tot seguit, passar a Vinyoli. Hi ha autors que van molt lligats. No hem estat prou conscients de la riquesa, del cabal, que hi ha en molts aspectes!

I aquí hi ha una cosa que m'interessa teòricament. El fet que Catalunya tingui una simbologia que no és oficial. «El cant dels ocells», «L'emigrant», Montserrat, potser Empúries: hi ha una sèrie de referents que no són res, per dir-ho així, perquè ningú no els ha proclamat com a referents, però que lliguen amb alguna cosa que és la nostra manera de ser. Vull llegir Ferrater Mora, que em sembla que no concorda amb això que dic. Crec que ell té una visió encara hispànica de Catalunya. Aquest imaginari

simbòlic trobo que és molt interessant. I cal lligar-ho, tot plegat, amb una altra cosa: quan es parla d'identitat, molta gent no sap ben bé de què parla. Cal saber d'on vens per saber on vas. Aquest és un país fet a partir de la seva situació geogràfica. Generalment això no s'explica: Catalunya és un país geogràficament pobre. Aquí no hi ha hagut carbó, ni petroli. Un país agrícola i de secà, excepte en alguns casos de contrades fluvials; però que, pel fet de ser aquest país pobre de secà, pel fet de ser al costat de França, ha sigut un país de comerç. Això l'ha enriquit. El comerç ha portat la indústria. La gran indústria era el tèxtil, i aprofitava la força de l'aigua. Es van construir colònies per fer venir gent de fora (de Múrcia, de l'Aragó). La maquinària venia d'Anglaterra. La matèria primera, d'Amèrica o de Castella. Aquí es feia la manipulació. País pelat com una rata, que s'ha fet ric. Avui es viu del turisme, del Congrés del mòbil. Aquesta capacitat consisteix en el comerç: cal posar-se d'acord. Aquesta capacitat de transacció crec que és l'essència de la flexibilitat i el pensament avançat que han fet el país.

Aquesta capacitat de transacció a Castella, posem per cas, no hi és. No existeix la qüestió del comerç. Hi ha l'espasa i la creu. D'aquí ve la llarga incomprensió entre la manera de pensar catalana i una altra de peninsular, *carpetovetònica*. Això crec que és important des del punt de vista intel·lectual.

Barcelona continua sent una capital de l'edició en llengua castellana. El dia que no es puguin fer llibres en castellà, s'inventaran una altra cosa. Em sembla que a més no està renyida, aquesta capacitat, amb l'interès pel que es fa fora. L'obertura cap a allò que es fa fora és gran. Els models no són grans empreses americanes o xineses, sinó models holandesos o irlandesos. La Toscana, la Provença i Catalunya són tres regions privilegiades, en aquest sentit. Crec que aquest interès per la cultura pròpia, per la tradició, és un fet interessant que gosaria dir que és més potent ara que no fa vint-i-cinc o quaranta anys. El fet que les escriptores s'interessin per la Dolors Monserdà, per la Teresa Pàmies, per la Montserrat Abelló, per la Maria Aurèlia Capmany... de sobte ha aparegut una tradició pròpia que havia quedat amagada. I ara la Clementina —que era la Clementina perquè era la dona de Riba—, o la Leveroni, són part de les lectures, de la formació que arriba a les generacions. Fa anys això no existia. I tot ha anat lligat, i potser és conseqüència que l'Abelló fes una antologia de poetes angloamericanes, de la possibilitat de fer confluïr tot aquest cabal plegat. No sé si, en el cas dels escriptors homes, ha passat exactament el mateix.

Per acabar: ¿com veus la literatura catalana actual?

Si vols que et digui la veritat, estic una mica desconcertat, perquè, de la mateixa manera que t'he

dit més amunt que Molas havia fet una taxonomia, diria que ben bé de la segona meitat del segle XX i del que portem del XXI falta per fer una bona taxonomia: per valorar, posem per cas, el que va fer el Terenci Moix, la Montserrat Roig, el Jaume Fuster, tants altres... Caldria posar-ho damunt la taula i en el seu context. S'hauria de fer aquesta taxonomia, perquè estem, com el món mateix, en un moment en què la diversitat del producte de consum és tan gran que tenim de tot, i del tot barrejat. Hi ha hagut alguns intents de fer-ho en la poesia. La coexistència de gent molt jove, en què el predomini més interessant és el de les dones (la Gemma Gorga, la Mireia Calafell, la Sònia Moll, la Blanca Llum Vidal), gent amb formació i molt activa. En aquest sentit, crec que la situació és molt rica. Potser el que ens costa és de veure despuntar algú, perquè la gent sempre vol una referència a què aferrar-se. ¿Quina novel·la recomanaries dels últims anys? Els autors que vam començar aquesta llei de coses ja som grans. També és veritat que els que començàvem a escriure els anys seixanta érem quatre gats. Ara són molts més. Aquest paper classificatori, de taxonomia, el fa la crítica. La crítica ha minvat molt: la trobes en alguns suplementes de diari, les revistes tenen poca circulació, els grans diaris ofereixen quatre ressenyes. No hi és. Tot això tampoc no va acompanyat de la funció de l'ensenyament, que hauria de ser una altra de les

potes d'una acció ambiciosa. Si els estudiants tinguessin a l'aula un autor que fa poc va treure alguna cosa... No crec que el Pàmies o el Monzó hagin anat gaire a les escoles, últimament. I, tot i aquests imponderables que dic —als quals cal afegir el de la precarietat lectora—, el fet que hi hagi tanta gent que escriu, que continua fent-ho, o bé és un miracle o és una follia. El segle XX ha estat un segle extraordinari!

Francesc Parcerisas, retrat del poeta

Francesc Parcerisas és un home educat, de maneres afables, bé que una mica distants, un home que es va obrint a mesura que el tractes. És una cosa que cau de madura, ¿oi?, però jo el sento molt més pròxim ara, perquè el conec molt més, que no pas fa gairebé trenta anys, quan ens vam tractar per primer cop i vaig tenir la sort de treballar en l'aplec de la seva obra lírica publicada fins aquell moment (*Triomf del present. Obra poètica 1965-1983*, Columna, 1991). Més flegmàtic que no pas sanguini, condició a la qual deu haver contribuït la seva prolongada convivència amb el món angloamericà, però que, molt més encara, deu ser, per força, fruit de la combinació dels seus gens. El Francesc que he tingut oportunitat de conèixer no és persona de fer grans proclames, però sí de defensar fermament les seves idees. Els esdeveniments polítics dels últims anys al nostre país, però, gairebé tots de signe atziac, l'han fet pro-

nunciar-se sense embuts. En *L'edat d'or*, un llibre al qual em referiré de seguida amb més deteniment, hi ha un poema, «Gossos», que recorda una trobada entre poetes catalans i castellans, a començament dels anys vuitanta (ell mateix hi ha fet referència en el relat que el lector acaba de llegir, i fins i tot l'ha il·lustrat amb la majoria de noms que en foren protagonistes). Els animals del títol «com nosaltres, assetgen, furients o defallits, / la quimera de l'amor: un poder suprem / que, anorreant-los, els pugui redimir». Gairebé quaranta anys més tard d'escriure aquests versos, diria que l'amor ha ben redimit el poeta, l'home, Francesc Parcerisas. (O sense el *diria*: en una pregunta meva sobre les dones que ha estimat al llarg de la vida ho explica molt bé.) Però, ben segur, aquelles amistats entre poetes d'aquí i d'allà han patit els signes del temps.

Sovint, en parlar de literatura, ens resulta difícil separar aquesta disciplina artística de la nostra pròpia vida. La poesia, que és la forma més depurada d'aquesta art, reflexiona sobre l'existència: en subratlla la bellesa i en proclama la joia, s'exclama amb el seu dolor i es plany amb les absències i les pèrdues que anem acumulant...

L'edat d'or, de Francesc Parcerisas, es va publicar l'any 1983, quan jo comptava quinze anys, i em va fer, de seguida, un efecte fortíssim, i, segons constato avui, trenta-sis anys després, perdurable. En re-

cordo molts poemes (no pas de cor, però gairebé). Aquest és un llibre-frontissa en l'obra lírica, molt important, de l'autor: entre els seus llibres més *experimentals* dels anys seixanta i setanta i els que vindran a partir d'aquest que glosso. *L'edat d'or* és, per tant, el punt d'inflexió cap a la producció més substancial de l'autor: la de la poesia moral; aquella que contempla i sospesa, que reflexiona i destil·la; que no passa mai de moda, en definitiva. La poesia de *relat*, com ell mateix l'ha definida aquí. De caràcter confessional, sí, però, a la vegada, distanciada (no és mai la confessió descarnada dels poetes nord-americans de mitjan segle XX, capitanejats per l'incombustible Robert Lowell).

Sempre que rellegeixo aquest llibre recordo les múltiples lectures que n'he fet. Per exemple, em ve present, com si fos ara, la primera vegada que vaig conèixer-ne els poemes, i el que vaig sentir aleshores. Reprenc tots aquells personatges que formiguegen pels versos, homes i dones que van estimar tant, i que ja se senten una mica lluny d'aquella llei de passions tempestuoses. Amb aquesta obra, el poeta semblava que advoqués per la mesura i la llum tamisada. Tot hi és dit amb una sàvia prudència. Hi trobem (o hi retrobem) aquells dos que, temps ha, havien tingut una relació amorosa, i que ara han tornat a coincidir a la sortida d'un concert... i, llavors, resolen *embolicar-se* en una «cambra anònima d'hotel». Potser comencen a

fer-se conscients dels «anys / que, d'amagat d'ells mateixos, / gairebé sense saber-ho, / no han fet res més que esperar-se». Puny encara, sí, la passió, certament (però és com si ja en comencéssim a desconfiar). Hi ha aquells altres dos que «han tornat a cercar-se sense saber per què, / delerosos de reviuire la joia / d'uns anys fatalment perduts». *L'edat d'or* és un llibre que constata, vers rere vers, el pas del temps. I que certifica, paraula rere paraula, el guany (però també la pèrdua) de l'experiència.

I, com a lectors, ens familiaritzem, també, amb aquell parell que es miren a la terrassa d'un bar, i que senten, feliços, que la distància és «un fil a punt de trencar-se». El llibre és una mina, i, per als de la meva generació, es convertí en una mena d'obra de culte. No crec pas que, entre els poetes de la meva edat, cap altre llibre català de les últimes dècades hagi exercit una influència més fonda i potser més duradora que aquest. Molts hi vam aprendre que, en una obra pròpia, podíem fer-nos nostres poemes d'altres autors: en Francesc ho posa en pràctica amb peces de Lawrence Durrell, Iannis Ritsos i Josep Elias. Si el llibre d'en Parcerisas fos un disc, alguns d'aquests manlleus (els traduïts) tindrien forma de versió... El poema de Josep Elias, però, recuperat tal qual, seria més aviat un radical homenatge!

La poesia, la literatura, són, també, o sobretot, profitós ensenyament. Quantes vegades, d'ençà

d'aquella meva tendra edat en què començava a llegir el llibre, he rememorat el poema «Afaitat» en passar-me el *rasclat* per la cara. Molt més ara, esclar, perquè també jo m'he fet gran. Es tracta d'un poema que *reconeix* els canvis del cos, i que ens acaba fornint un consell molt útil: «La fulla, abans ràpida i freda, / ja no llisca, tensa, per la pell / amb frec plaent d'esquí juvenívol: / has de tibar la galta flàccida / amb els dits. No desesperis. / Potser si evites, astut per força, / la marca vergonyant d'un tall / podràs oblidar que l'aliança amb el cos / ja ha començat a dissoldre's».

El títol *Triomf del present* —que corresponia al d'una de les poesies aplegades en *L'edat d'or*, l'últim llibre del volum recopilatori— em sembla que, tants anys després, continua sent la millor definició de l'actitud moral del poeta Parcerisas davant la realitat: la de viure, la d'escriure. Dos anys després de la publicació de l'obra independent i sis abans de la de l'obra completa que acabo de citar, un poeta de la mateixa generació que en Francesc i a qui també tinc en gran estima, Narcís Comadira, treia una obra esplèndida, *Enigma*, en què hi havia un llarg poema titulat «Triomf de la vida». Em fa l'efecte que el punt de vista tan divers del *triomf* d'en Parcerisas i el d'en Comadira diu molt, també, de la seva diferent manera d'enfocar la realitat que esmentava suara (la de viure, la d'escriure): el gironí parla, més aviat, de la

vida en un sentit molt lat, de la raó biològica primigènica. El barceloní, en canvi, es refereix a la vida moral, que és la que ha definit, en gran mesura, l'univers dels seus versos des de *Vint poemes civils*, el seu primer llibre (de l'any 1965). *L'edat d'or*, aquesta obra que fa de frontissa però també de porta, acaba amb un poema esplèndid, que, pel que afirma, l'autor podria haver escrit i signat avui mateix. Al «Retrat del poeta», hi diu:

Xiula el vent, l'aigua s'ha glaçat
a les canonades, neva.
Fa hores que és fosc
i es formen caramells de gel
a les teulades.
Que n'és de bo tancar el llibre,
bufar la bugia que crema sobre la taula
i, a la claror de la llar de foc,
arraulir-se al llit, sense sorolls,
per no desvetllar el son d'aquest cos jove
que ja fa estona que descansa, pur.
Ara, colgat sota les flassades, tanca
els ulls i rememora aquest dia
no gaire diferent de tots els altres.
Frueix d'aquest petit moment de plaer
que tot s'ho val, abandonant la mà
sobre un pit que sospira, adormit,
la cara en la tofa flonja dels cabells.

¿Serà així, la mort?
¿Benvinguda com aquesta son que et pren,
dolcíssima, sense retrets ni greuges,
agraïnt només els dons incommensurables de la vida?
¿Serà així que, en el camí de la fosca,
anirem a l'encontre de la llum?

Després de *L'edat d'or* han vingut molts més llibres, principalment de poesia, però no sempre exclusivament en forma poètica. La llarga entrevista que el lector ha tingut oportunitat de llegir prou que n'ha donat compte. A parer meu, l'obra poètica del barceloní és una de les més interessants, si no la que més, de la producció lírica catalana de la contemporaneïtat. *Focs d'octubre* (1992), *Natura morta amb nens* (2000), *Dos dies més de sud* (2006)... Les dates demostren que en Francesc escriu sense presses, i que, a diferència d'un altre poeta sènior molt conegut del panorama patri, no té el neguit de treure un llibre cada any (a banda tota mena d'antologies de l'obra pròpia). He posat més l'accent en el llibre de 1983 per la importància que té no sols per a aquest lector, sinó per al curs de la poesia catalana general de final del segle passat. Fixem-nos ara en el darrer dels llibres de poemes que ha publicat fins ara el nostre autor: *Seixanta-un poemes* (2014). Han passat més de trenta anys des de la publicació de *L'edat d'or*.

Començant pel títol: quin afany de no fer jocs de mans lèxics, de no fer foc d'encenalls! ¿Es pot ser més referencial i més neutre, en un encapçalament? Els he comptats, els poemes, i, en efecte, n'hi ha seixanta-un. Ni un de més, ni un de menys. ¿Per què són seixanta-un i no pas setanta-quatre o cinquanta-nou? No ho sé, potser hi ha una raó secreta perquè sigui així. Sí que sé, en canvi, que cada poema em parla amb una veu distinta i clara, fonda, i que, lògicament amb la predilecció personal d'alguns per damunt els altres, tots plegats componen —conformen— un conjunt sòlid i molt ben travat. Allò que sempre tinc ganes de trobar en la poesia d'en Francesc i que sempre, indefectiblement, hi acabo retrobant: l'encís d'una poesia moral, de relat, que m'ajuda a fixar-me més específicament en allò que val la pena o que em permet considerar amb una llum nova tantes experiències del viure que, sense la crida dels versos, potser em passarien inadvertides (sembla una obra articulada, en bona mesura, a l'entorn del verb *mirar*). La consciència lluminosa de la memòria, també. Això sí, sense la tinta fosca de la malenconia. I, tot plegat, amb l'ajut potent d'una imatgeria d'una gran bellesa, cosa que en reforça la capacitat memorable: en Parcerisas és un dels nostres més aguts caçadors d'imatges. Ara bé, tot això comptat i debatut, el resultat més commovedor per a aquest llegidor és que entre la veu dels poemes i la

veu que em parlava *en rigorós directe*, la que responia les meves preguntes en cada una de les sessions d'entrevista que fèiem, entre aquestes dues veus, dic, la identificació és plena. Vull dir que el poeta Parcerisas que, en la seva obra, busca la «llum petita del sentit» —aquella que s'encén *en* les paraules i *amb* les paraules—, és el reflex fidel d'en Francesc, l'home madur que, en el primer poema d'aquest llibre que cito, fa casar la casolana «olor penetrant del cafè» amb el «xiuxiueig irredimible de la pluja dels morts» (el lector, per cert, no té pas la impressió que hagi fet un triple salt mortal metafòric). És l'home que mira una noia que mira o el que mira un jove que remena un contenidor, l'home que, tot mirant, es pregunta sempre. Mirar, entendre. L'autor d'aquests versos concorda perfectament amb el Francesc amic a qui he demanat tantes coses, amb l'home que ha tingut sempre una resposta a les meves demandes, una resposta que no formava part de l'argumentari comú, per entendre'ns. Francesc Parcerisas no ha signat mai articles d'opinió als diaris. Segurament ha tingut ofertes per fer-ho, però les deu haver refusat una darrere de l'altra. Seria fàcil argüir que les seves *contestes* són estrictament poètiques: com si, contra la prosa més àrida de la realitat —ètica, moral, política—, en Francesc oposés les seves raons particulars, afaiçonades conscienciosament en el torn de la poesia, il·luminades pel seu sentit. Confio que, en

aquest llibre-entrevista, el lector hagi sabut trobar-ne força, d'aquestes contestes, i que en gaudeixi.

El relat que aquí acaba, posem per cas, s'ha referit al cos, a aquesta entitat indefugible sense la qual no viuríem. L'expressió «triomf del present» —que continua sent vàlida, tants anys després del títol, com una divisa per a tota la poesia de l'autor i com un epígraf de la seva actitud moral— s'ha anat fent més i més indestruable d'un posicionament que podríem qualificar de senequista. La joia de viure, que sempre apunta en els escrits d'en Francesc, és tamisada pels efectes de la realitat. En una de les seves respostes, el poeta remarcava que no s'ha parlat prou del cos, de la materialitat del cos, en la poesia contemporània. En aquests versos del llibre que cito —en segona persona; potser per variar, entre les més utilitzades tercera i primera—, hi deixa escrita una veritat biològica, però també moral:

Ets tu i és el teu cos,
que et traeix, i et falta,
i no et dona son, ni repòs,
ni el petit moment de l'amor.

Estoics, savis per anys i per experiència, els personatges de la poesia de Francesc Parcerisas s'assemblen, en el més essencial, a l'autor. Diria que desconfien de les paraules amb majúscules; i que, si

de cas, ambicionen una «felicitat petita», com la que s'associa als canvis de llum en un semàfor. La neu pura amb què s'identificaven els amants indefectiblement es fondrà en aigua bruta:

El blanc ha de ser blanc
i el dolor l'agulla que busca el cor:
el cor del perdó infinit,
el cor al llac de la maldat,
el cor sense batecs on amic i amat
són aquesta capa de neu
amb una pau igual per a tothom.
La vida creix, riu, es taca
—aigua bruta de la puresa nocturna
que ens ha fet tocar la Gràcia.

El poeta admet i integra, doncs, aquests extrems, i d'aquí en neix la riquesa del seu vers i la de la seva conversa. Sempre té present la puresa del blanc nevós; però no deixa mai de confrontar-la amb la vida que «creix, riu, es taca». Sí, després d'haver-hi conviscut unes quantes hores (a la casa de Barcelona, un dia a Girona, moltes més a la casa de Vilanova), em sembla que puc dir que conec força millor en Francesc Parcerisas que no el coneixia un any enrere. Alhora, però, em fa l'efecte que no l'arribaré a conèixer mai del tot. Que sempre se me n'amagarà alguna faceta. I això, com la seva poesia,

que tant admiro, me'l fa molt atractiu. Perquè un romanent de misteri trobo que sempre embelleix la realitat.

Bibliografia

Poesia

Vint poemes civils (Ariel, 1967). Premi Joan Salvat-Papasseit 1966

Homes que es banyen (Proa, 1970). Premi Carles Riba 1966

Discurs sobre les matèries terrestres (Edicions 62, 1972)

Latituds dels cavalls (Lumen, 1974)

Dues suites (Edicions 62, 1976)

L'edat d'or (Quaderns Crema, 1983). Premi de la Crítica 1983

Poemes (1969-1989) (Eivissa, Caixa Balears i Institut d'Estudis Eivissencs, 1989)

Amulet verd (Màlaga, Librería Anticuaria Guadalhorce, 1991)

Triomf del present. Obra poètica (1965-1983) (Columna, 1991). Lletra d'Or 1991

Focs d'octubre (Quaderns Crema, 1992). Premi Ciutat de Barcelona de poesia 1992

Natura morta amb nens (Quaderns Crema, 2000)
Coses petites (Miquel Plana, Olot 2002). Amb Anna
 Aguilar-Amat
Dos dies més de sud (Quaderns Crema, 2006)
Seixanta-un poemes (Quaderns Crema, 2014)

Crítica i assaig

L'objecte immediat (Curial, 1991)
Cent anys de traducció al català (1891-1991) (Eumo,
 1998). Amb Montserrat Bacardí i Joan Fontcu-
 berta
El plaer de la lectura (Síntesis, Madrid 2004). Amb
 Anna Aguilar-Amat
Traducció, edició, ideologia. Aspectes sociològics de les
traduccions de «La Bíblia» i de «L'Odissea» al ca-
talà (Eumo, 2010)
Sense mans. Metàfores i papers sobre la traducció
 (Galaxia Gutenberg, 2013). Premi Internacional
 d'Assaig Palau i Fabre 2013

Prosa

Biografies (Amagatotis, Barcelona 1982)
La primavera a Pequín (Quaderns Crema, 2013)
Epistolari Jordi Arbonès & Francesc Parcerisas (Punc-
 tum, Lleida 2016). A cura de Jordi Mas
Un estiu (Quaderns Crema, 2018)

Llibres d'artista

Escultures de mar (Escàlam, Vallvidrera 1969). Amb
 Eduard Arranz-Bravo i Rafael Bartolozzi
Mes/plec (Sala Gaspar, Barcelona 1967). Amb Eduard
 Arranz-Bravo, Rafael Bartolozzi, Robert Llimós i
 Gerard Sala
Granollers, fulla baixa (Sala Gaspar, Barcelona 1973)
La gallina enterrant l'artista sota el galliner (Galeria
 Estrany, Barcelona 1974). Amb Eduard Arranz-
 Bravo, Rafael Bartolozzi i Robert Llimós
La Capital (Galeria Vandrés, Madrid 1975). Amb
 Eduard Arranz-Bravo i Rafael Bartolozzi
Nuevas precisiones y otros despojos (Rayuela, Madrid
 1975). Amb Eduard Arranz-Bravo i Rafael Barto-
 lozzi
Moments (Barcelona 1985). Amb Eduard Arranz-Bravo
¿On éreu? (Barcelona 2009). Amb Eduard Arranz
 Bravo.

Aquest trenta-tresè Retrat està patrocinat per

© Jordi Llavina

Primera edició: abril de 2019

Dipòsit Legal: B 8623 - 2019

ISSN: 1885-2742

Edita: Associació d'Escriptors en Llengua Catalana

Canuda, 6, 5è pis (Ateneu Barcelonès)

08002 Barcelona

www.escriptors.cat

aelc@escriptors.cat

Disseny: Dídac Ballester

Fotografia: Carme Esteve

Edició: Insòlit

Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només pot ser realitzada amb l'autorització dels seus titulars, llevat d'excepció prevista per la llei. Dirigiu-vos a CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos, www.cedro.org) si necessiteu fotocopiar o escanejar fragments d'aquesta obra.

Canuda, 6, 5è. 08002 Barcelona
93 302 78 28 · aelc@escriptors.cat · escriptors.cat

